

PRIMJENA PRETPRISTUPNIH FONDOVA EU U POLJOPRIVREDI BRODSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE

Kovač, Mira

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:452971>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU**

Mira Kovač, apsolvant

Sveučilišni diplomski studij Agroekonomika

**PRIMJENA PRETPRISTUPNIH FONDOVA EU U POLJOPRIVREDI
BRODSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE**

Diplomski rad

Osijek, 2015.

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU**

Mira Kovač, absolvent

Sveučilišni diplomski studij Agroekonomika

**PRIMJENA PRETPRISTUPNIH FONDOVA EU U POLJOPRIVREDI
BRODSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE**

Diplomski rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu diplomskog rada:

1. Prof. dr. sc. Krunoslav Zmaić, predsjednik
2. Prof. dr. sc. Ivan Štefanić, mentor
3. Prof. dr. sc. Igor Kralik, član

Osijek, 2015.

Sadržaj

1.	UVOD	3
2.	MATERIJALI I METODE.....	5
3.	PRETPRISTUPNI FONDOVI ZA POLJOPRIVREDU I RURALNI RAZVOJ (2006. – 2014.)..	8
3.1.	Europska dimenzija poljoprivrede i ruralnog razvoja – Zajednička poljoprivredna politika ...	8
3.2.	Pretpristupni fondovi za poljoprivredu i ruralni razvoj- SAPARD i IPARD Program	9
3.2.1.	SAPARD Program u Republici Hrvatskoj	9
3.2.2.	IPARD Program u Republici Hrvatskoj	15
3.3.	Iskustva zemalja korisnica fondova Europske unije u razdoblju 2007. -2013. godina.....	32
3.4.	Poljoprivreda i gospodarstvo u Brodsko-posavskoj županiji	34
3.4.1.	Institucionalni okvir za upravljanje razvojem Brodsko-posavske županije	35
4.	REZULTATI I RASPRAVA	37
4.1.	Rezultati provedbe SAPARD Programa u Brodsko-posavskoj županiji	37
4.2.	Rezultati provedbe IPARD Programa u Brodsko-posavskoj županiji.....	37
4.2.1.	PROVEDBA MJERE 101 – „Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice”	38
4.2.2.	PROVEDBA MJERE 103 – „Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribarskih proizvoda”	44
4.2.3.	PROVEDBA MJERE 202 – „Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja” ..	46
4.2.4.	PROVEDBA MJERE 301 – „Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture”	47
4.2.5.	PROVEDBA MJERE 302 – „Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti” ..	48
4.3.	Rezultati provedbe, horizontalna i vertikalna analiza uspješnosti Brodsko-posavske županije u primjeni IPARD Programa u periodu 2010. - 2014. godina.....	49
4.3.1.	Horizontalna analiza provedbe IPARD Programa u Brodsko-posavskoj županiji.....	51
4.3.2.	Vertikalna analiza provedbe IPARD Programa u Brodsko-posavskoj županiji	53
4.4.	Uspješnost primjene SAPARD i IPARD Programa u Brodsko-posavskoj županiji.....	54
4.4.1.	Uspješnost primjene SAPARD Programa	54
4.4.2.	Uspješnost primjene IPARD Programa.....	57
4.3.	Primjeri uspješnih i neuspješnih slučajeva primjene SAPARD i IPARD Programa	62
4.3.1.	Uspješan primjer peradarske farme Jozić	62
4.3.2.	Neuspješni slučajevi, odbijeni i odustali	64
4.3.3.	SWOT analiza provedbe IPARD Programa u Brodsko-posavskoj županiji.....	65
5.	ZAKLJUČAK	68
6.	POPIS LITERATURE	70
7.	SAŽETAK.....	72
8.	SUMMARY	73

9. POPIS TABLICA.....	74
10. POPIS GRAFIČKIH PRIKAZA	75
11. POPIS SLIKA	75
12. POPIS KARTOGRAFSKIH PRIKAZA	75
TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA	76
BASIC DOCUMENTATION CARD	77

1. UVOD

Kako u svijetu, tako i u Republici Hrvatskoj, poljoprivredu se desetljećima povezivalo s proizvodnjom osnovnih biljnih i životinjskih proizvoda. Poljoprivreda i uzgoj bilja i životinja bili su sinonim za cjelokupnu aktivnost gospodarenja sve do komercijalizacije poljoprivrede. No, kako se gospodarstvo razvijalo, razvijeni su brojni sektori koji su prepoznati kao sastavni dio poljoprivrede.

U današnje vrijeme osim same proizvodnje biljnih i životinjskih proizvoda, neizostavnim dijelom poljoprivrede smatra se prerada, marketing i distribucija poljoprivrednih proizvoda.

Prema navedenom, poljoprivreda se može definirati kao aktivnost vezana uz proizvodnju, preradu, marketing i distribuciju biljnih i životinjskih proizvoda.

Značenje poljoprivrede može se promatrati kroz njezinu ulogu u proizvodnji hrane za ukupno stanovništvo, no poljoprivreda ima važnu ulogu u gospodarstvu svake zemlje. Poljoprivreda čini okosnicu gospodarskog sustava jer osigurava zaposlenje velikom dijelu stanovništva s obzirom da je ona osnovna gospodarska djelatnost za velik broj zemalja u svijetu. Isto tako iz dohotka stvorenog u poljoprivredi velik broj ljudi podmiruje svoje svakodnevne potrebe. Osim navedenog, u brojnim zemljama u poljoprivredi se stvara i najveći dio nacionalnog dohotka, a poljoprivredni proizvodi su i osnovni proizvodi s kojima brojne zemlje sudjeluju u međunarodnoj trgovinskoj razmjeni.

Za Europsku uniju poljoprivreda je mnogo više od proizvodnje hrane, a za većinu poljoprivrednika poljoprivreda je način života. Uloga poljoprivrednika u Europskoj uniji je velika i višeznačna. Europski poljoprivrednik proizvodi kvalitetnu i zdravstveno ispravnu hranu i trži je po povoljnim cijenama, a pravila koja reguliraju taj proces vrlo su opsežna i zahtjevna. Područje poljoprivrede u Europskoj uniji obuhvaćeno je brojnim regulativama, čija ispravna administrativna primjena je ključna za funkcioniranje Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP).

Formalnim početkom hrvatskih priprema za buduće članstvo u Europskoj uniji smatra se zaključivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju 2001. godine, čime su prvi put uspostavljeni ugovorni gospodarski i politički odnosi između Republike Hrvatske i Europske unije. Za područje poljoprivrede od posebnog su interesa njegove odredbe koje utvrđuju uvjete razmjene poljoprivrednim, prehrambenim i ribarskim proizvodima, zaštitne mjere u trgovini, pravila o podrijetlu robe, uvjete za korištenje i stjecanje nekretnina u Republici Hrvatskoj te rokove za usklađivanje hrvatskog zakonodavstva sa zakonodavstvom Europske unije.

Proces pridruživanja Europskoj uniji nastavljen je podnošenjem zahtjeva za članstvo u 2003. godini, stjecanjem statusa kandidata u 2004. godini te službenim otvaranjem pristupnih pregovora između Republike Hrvatske i Europske unije 3. listopada 2005. godine.

Republika Hrvatska je kao zemlja kandidat za članstvo u Europsku uniju imala obavezu postupno se usklađivati s njezinom pravnom stečevinom i prije nego što postane članica.

Sa statusom države kandidatkinje za članstvo u Europskoj uniji, Republici Hrvatskoj su se otvorile nove mogućnosti, a time i nove obveze, između ostalog, mogućnost korištenja pretpristupnih fondova kao pomoći u procesu prilagodbe.

Republika Hrvatska je započela s korištenjem posebnog pretpristupnog programa za poljoprivredu i ruralni razvoj – SAPARD program, nakon što je 29. rujna 2006. godine Odlukom Europske komisije o prijenosu ovlasti uspostavljena SAPARD Agencija. SAPARD program se u Republici Hrvatskoj provodio do kraja 2009. godine, nakon čega ga je zamijenio IPARD program. Financijska sredstva iz IPARD programa osigurana su na osnovi sedmogodišnjeg proračunskog plana Europske unije, za razdoblje od 2007. do 2013. godine.

Oba programa, a svaki u svom programskom razdoblju su od velikog značaja za poljoprivredne proizvođače (poduzetnike) jer su uz pomoć njih omogućena sredstva bespovratne potpore za ulaganja u unapređenje proizvodnih procesa s ciljem povećanja konkurentnosti poljoprivrednog sektora, a jedinicama lokalne samouprave za unapređenje ruralne infrastrukture.

U radu se ispituje obujam i učinkovitost uporabe pretpristupnih fondova Europske unije u poljoprivredi Brodsko-posavske županije te provodi SWOT analiza cijelog sektora poljoprivrede i kapaciteta za povlačenje spomenutih fondova u poljoprivredi.

2. MATERIJALI I METODE

Diplomski rad je izrađen na temelju prikupljenih podataka vezanih za ugovorena i isplaćena sredstva projekata financiranih iz pretpripravnih fondova za ruralni razvoj i poljoprivredu SAPARD i IPARD Programa. Analizirani su podaci za područje Republike Hrvatske i posebno za područje Brodsko-posavske županije.

Za analizu prikupljenih podataka u radu su korištene sljedeće metode:

- **Horizontalna analiza**
- **Vertikalna analiza**
- **SWOT analiza.**

Horizontalna analiza koristi se u analizi financijskih izvještaja, a omogućava uspoređivanje podataka kroz dulje vremensko razdoblje da bi se otkrile tendencije i dinamika promjena pojedinih financijskih pozicija (podataka).¹

Horizontalnom analizom, u poglavlju 4, prikazana su kretanja ugovaranja IPARD Programa za sve mjere tijekom cijelog perioda provedbe IPARD Programa (2010 - 2014) u Brodsko-posavskoj županiji. Polazišna godina je 2010. kada je provedba IPARD Programa i službeno započela. Pozicija uzeta za usporedbu (indeks 100) su broj ugovorenih projekata, ukupna ugovorena vrijednost ulaganja i ugovorena vrijednost potpore kako bi se međusobnom usporedbom prethodne i tekuće godine pratio tijek/kretanje, odnosno stopa rasta ili pada broja i vrijednosti ugovorenih projekata po godinama.

Vertikalna analiza, naziva se još i analiza strukture, služi za uspoređivanje podataka (pozicija) financijskih izvještaja, a pokazuje postotni udjel svake stavke financijskog izvješća u odnosu na odgovarajući zbroj. Iako se za uspoređivanje financijskih izvješća uspoređuju pozicije u jednoj godini, za praćenje strukture provedbe IPARD programa primijenjena je metoda vertikalne analize kako bi se prikazala kretanja među pozicijama (odnos ukupno ugovorenog iznosa potpore i ugovoren iznos potpore za svaku mjeru po godinama) tijekom ukupnog razdoblja provedbe IPARD Programa.

Vertikalna analiza, u poglavlju 4, korištena je za analizu strukture ugovorene potpore po mjerama iz koje je su dobiveni rezultati uspješnosti ugovaranja pojedine mjere (postotak ugovorene potpore).

SWOT analiza (engl. SWOT analysis) je kvalitativna analitička metoda kojom se stupnjevanjem elemenata u okviru četiri polja analize (mogućnosti, ograničenja, prednosti,

¹Žganer, K i sur. (2008): Analiza financijskih izvještaja (str. 228)

nedostaci) procjenjuju jake i slabe strane, pogodnosti i problemi razmatranog predmeta ili pojave.

Obradom konačnih rezultata dobivenih u diplomskom radu, primjenom SWOT analize kategorizirane su situacije kao snage/prednosti ili slabosti/nedostatci (situacije i stvari koje se mogu kontrolirati) ili kao vanjske mogućnosti ili kao prijetnje (elementi koji se ne mogu kontrolirati, ali doprinose razvoju)². Uspoređivanje SWOT analizom odredit će se strateška pitanja, u ovom slučaju prijedlog unapređenja za povećanje apsorpcijskog kapaciteta županije. Kao podloga za izradu diplomskog rada u većem dijelu su korišteni dokumenti objavljeni na Internet poveznicama različitih institucija Republike Hrvatske uključenih u provedbu, praćenje i informiranje o programima za financiranje projekata u poljoprivredi.

Najčešće korištene poveznice su:

Ministarstvo poljoprivrede (<http://www.mps.hr/ipard/default.aspx?id=301>) gdje je objavljen Godišnji i završni izvještaj o provedbi SAPARD programa za Republiku Hrvatsku (2006-2009)

<http://www.mps.hr/ipard/UserDocsImages/dokumenti/SAPARD/FINAL%20AIR%20.pdf>

Također, na Internet poveznici Ministarstva poljoprivrede korišteni su podaci i godišnji izvještaji o provedbi IPARD Programa za 2010., 2011., 2012. i 2013. godinu, a koji su dostupni u zip formatu (word, PDF i excel dokumenti).

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) koja je zadužena za provedbu (ugovaranje, isplatu i praćenje) projekata iz IPARD Programa. APPRRR na Internet poveznici gotovo mjesečno objavljuje Izvješća o provedenim natjecanjima te daje pregled korisnika IPARD sredstava za ugovorene i isplaćene projekte. Od siječnja 2015. godine, APPRRR u prosjeku kvartalno objavljuje podatke o korisnicima IPARD sredstava po županijama (<http://www.apprrr.hr/ipard-31.aspx>)

Navedene poveznice su bile glavni izvor podataka koji su korišteni u poglavlju Rasprava i rezultati prilikom ispitivanje obujma i učinkovitosti uporabe SAPARD i IPARD Programa u Brodsko-posavskoj županiji.

U cilju razumijevanja osnova funkcioniranja i važnosti poljoprivredne politike Europske unije i Programa usmjerenih na unapređenje ruralnih prostora (poljoprivreda i ruralni razvoj) korištene su knjige, priručnici i stručni članci. Izdvojeni su kao najznačajniji:

Knjiga - Rončević, R (2005): Ekonomski učinci globalizacije i Europska unija

Priručnik – Tolić, S i sur. (2013): Ruralni razvoj i ruralna ekonomija

² Priručnik za gospodarski razvoj u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, str. 21 i 22.

Svi izvori podataka korišteni u diplomskom radu, navedeni su u fusnoti jer nisu navođeni kao originalni citati, već su prema potrebi prilagođeni problematici diplomskog rada. Iz tog razloga je bilo zgodnije ih prikazati kao fusnote nego kao citate prema uputama za izradu diplomskog rada.

3. PRETPRISTUPNI FONDOVI ZA POLJOPRIVREDU I RURALNI RAZVOJ (2006. – 2014.)

3.1. Europska dimenzija poljoprivrede i ruralnog razvoja – Zajednička poljoprivredna politika

Poljoprivreda i ruralni razvoj, odnosno Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) je jedno od najvažnijih operativnih područja kojim se bavi Europska unija te time i jedno od najzahtjevnijih područja, obuhvaćeno je brojnim regulativama. Cilj te politike je osigurati prihvatljive cijene i kvalitetu prehrambeno-poljoprivrednih proizvoda za europske potrošače, primjereni dohodak poljoprivrednicima, te očuvati ruralno nasljeđe.

Osnovne točke Zajedničke poljoprivredne politike definirane su Rimskim ugovorima 1957. godine. Načela ZPP-e uobličena su na Konferenciji u Stresi 1958. godine. Dvije godine poslije, mehanizme ZPP-e prihvatilo je šest zemalja osnivača Europske zajednice. Zajednička poljoprivredna politika se počela primjenjivati 1962. godine³.

Mjere i programi ZPP u pretpristupnom razdoblju kreirani su kako bi se regulirala proizvodnja i prodaja poljoprivrednih proizvoda u Europskoj uniji, radi postizanja sljedećih ciljeva:

- Povećanje poljoprivredne proizvodnje primjenjujući tehnološka dostignuća, poboljšanja proizvodnosti i učinkovitijeg korištenja proizvodnih izvora, posebno radne snage;
- Osiguranje životnog standarda poljoprivrednika, osobito povećanje prihoda pojedinaca angažiranih u poljoprivredi;
- Stabilizacija tržišta i stalna opskrba kupaca zdravstveno ispravnim i kvalitetnim proizvodima po primjerenim cijenama.

Zajednička poljoprivredna politika se temelji na tri načela: jedinstveno tržište, prednost Unije i financijska solidarnost, a financiranje se vršilo kroz dva stupa:

- I stup koji se financira iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi (EAGF), a odnosio se na izravna plaćanja s ciljem osiguranja stabilnog dohotka za poljoprivrednike. Iz EAGF se osigurava izravna financijska pomoć poljoprivrednicima u zemljama članicama i mjere kojima se reguliraju poljoprivredna tržišta.
- II stup – Ruralni razvoj, financiran iz sredstava Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD), usmjeren je na ostvarivanje ciljeva ruralne sredine i ljudi koji u njima žive, a provodi se kroz tri osi:

³ <http://entereurope.hr/page.aspx?PageID=91> (25.08.2014)

- Unapređenje konkurentnosti poljoprivrednoga i šumarskoga sektora
- Unapređenje okoliša i seoskih sredina
- Unapređenje života u ruralnim sredinama i diversifikacija ruralne ekonomije.

Nova Zajednička poljoprivredna politika u novom programskom razdoblju ima za cilj pomoći poljoprivrednicima da se bolje suoče s izazovima. Osim proizvodnje visokokvalitetne i sigurne hrane, od poljoprivrednika se također očekuje da čuvaju prirodni krajolik, pomažu rješavati problem klimatskih promjena i čuvaju poljoprivrednu raznolikost⁴.

Nova Zajednička poljoprivredna politika ima za cilj:

- **Osigurati pouzdanu opskrbu zdravom, cjenovno prihvatljivijom hranom** pretvarajući raznolikost poljodjelstva u snagu, osnažujući položaj poljoprivrednika u prehrambenom lancu, pružajući bolju zaštitu od fluktuacije cijena.
- **Učiniti poljoprivredu zelenijom i učinkovitijom** potičući bolje korištenje prirodnih resursa, udvostručujući sredstva za istraživanje, inovacije i dijeljenje znanja.
- **Revitalizirati selo i njegove ruralne zajednice** povećavajući broj poljoprivrednika širom Europe, stimulirajući zapošljavanje i poduzetništvo, osiguravanje dohodovne potpore bolje je usmjereno ka stimuliranju rasta i zapošljavanja.⁵

3.2. Pretpristupni fondovi za poljoprivredu i ruralni razvoj- SAPARD i IPARD Program

Republika Hrvatska je potpisivanjem sporazuma o pristupnom partnerstvu dobila mogućnost povlačenja sredstava iz pretpristupnih fondova Europske unije, pa između ostaloga i fondova namijenjenih unapređivanju poljoprivrede i ruralnog razvoja. Tijekom hrvatskog pristupanja Europskoj uniji implementirana su dva programa iz područja potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju. Radi se o već završenom programu iz prve generacije pretpristupnih programa SAPARD-u i IPARD Programu kod kojeg provedba i isplata ugovorenih projekata još uvijek traju.⁶

3.2.1. SAPARD Program u Republici Hrvatskoj

SAPARD Program je dobio službeno odobrenje 8. veljače 2006. od Europske komisije na temelju Odluke 301 EK, sukladno članku 4, odjeljak 5 i 6 Odredbe (EK) br. 1268/1999. Programsko razdoblje pretpristupnog EU programa SAPARD obuhvatilo razdoblje od 2000.

⁴ http://ec.europa.eu/agriculture/cap-for-our-roots/documents/cap_infosheet_citizens_hr.pdf (25.08.2014)

⁵ http://ec.europa.eu/agriculture/cap-for-our-roots/cap-in-depth/index_hr.htm (25.08.2014)

⁶ <http://finance.hr/wp-content/uploads/2009/11/bi13012012.pdf> (24.08.2014)

do 2006. godine. Republika Hrvatska je ispunila potrebne uvjete da postane korisnica SAPARD programa u 2006. godini uz odobrenje "N +2 pravilo"⁷. Budući da nisu svi preduvjeti za provedbu novog pretpristupnog IPARD programa ostvareni do kraja 2008. godine, Republika Hrvatska je dobila odobrenje za primjenu "N +3 pravila"⁸, a time i proširenje primjene SAPARD programa do kraja 2009. godine.

Program je obuhvaćao sustav mjera za lakše prilagođavanje na području poljoprivrede i ruralnog razvitka organizaciji, tržištu i zakonodavstvu Europske unije. Glavna namjena SAPARD Programa bila je pomoć pri uvođenju pravne stečevine Europske unije na području Zajedničke poljoprivredne politike, te drugih potrebnih intervencija i mjera za razvoj ruralnih područja. Mjere SAPARD Programa bile su usmjerene na potporu razvoju komercijalnih poljoprivrednih gospodarstava i konkurentnu preradu hrane kroz poboljšanje tržišne i tehnološke infrastrukture.

SAPARD Program je imao za cilj pripremiti lokalne poljoprivredne proizvođače za jedinstveno tržište poljoprivrednih proizvoda Europske unije kao i poboljšati kvalitetu i higijenske standarde u proizvodnji hrane. Isto tako, od potpora iz SAPARD Programa očekivalo se da doprinose održivom i socijalno koherentnom procesu ruralnog razvoja u skladu s međunarodnom praksom u području zaštite okoliša, razvoju ruralne ekonomije, povećanju prihoda i mogućnosti zapošljavanja u ruralnim područjima. Osim navedenog, kreirane su SAPARD mjere kao pomoć u ublažavanju razlika između urbanih i ruralnih područja te u razvoju i rehabilitaciji osnovne ruralne infrastrukture, uključujući i ratom pogođenih područja.

U tu svrhu osnovana je Nacionalna SAPARD agencija, tijelo akreditirano za odabir projekata, financijsko upravljanje i sustavnu kontrolu provedbe.

Sredstva potpore iz SAPARD programa osigurana su iz proračuna Europske unije i Republike Hrvatske, od čega je Europska unija sudjelovala sa 75 % udjela, Republika Hrvatska sa 25 %, a sufinancirali su se projekti korisnika do 50 % priznatih, prihvatljivih izdataka⁹. (Baotić, 2011)

Krajnji korisnici u ovom Programu bili su poljoprivrednici - fizičke i pravne osobe, privatna i obiteljska poljoprivredna gospodarstva određena Zakonom o poljoprivredi, upisana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva. Sukladno mjerama ponuđenim u Odredbi EK 1268/1999, za provedbu SAPARD Programa

⁷ N+2 pravilo znači da se sredstva mogu koristiti u godini u kojoj je ugovor potpisan i još dvije dodatne godine

⁸ N+3 pravilo znači da se sredstva mogu koristiti u godini u kojoj je ugovor potpisan i još tri dodatne godine

⁹ <http://finance.hr/wp-content/uploads/2009/11/bi13012012.pdf>

predviđena je provedba ukupno četiri mjere s ciljem unapređenja poljoprivrede i ruralnog razvoja. U tablici 1, prikazane su tri mjere SAPARD Programa koje su se odnosile na unapređenje poljoprivrede i razvoj ruralne sredine i specifičnim ciljevima za svaku mjeru. S obzirom da je svaka mjera imala točno definiran sektor prihvatljiv za ulaganje, u tablici su prikazani i prihvatljivi sektori za svaku mjeru.

Tablica 1. Mjere SAPARD Programa

MJERA	PRIORITETNI CILJ	SPECIFIČNI CILJ	PRIHVATLJIVI SEKTORI
Mjera 1. Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva	Razvoj ruralne ekonomije	1. Unapređenje kakvoće proizvoda, 2. Smanjenje troškova proizvodnje 3. Modernizacija sustava proizvodnje s ciljem smanjenja onečišćenja okoliša 4. Unapređenje higijenskih, veterinarskih i okolišnih standarda	-Sektor mlijeka (kravlje), mesa (goveđe, svinjsko i meso peradi) i jaja -Sektor voća i povrća -Sektor žitarica i uljarica
Mjera 2. Unapređenje prerade i trženja poljoprivrednih i ribljih proizvoda	Poboljšanje pristupa tržištu	1. Modernizacija pogona za preradu poljoprivredno prehrambenih proizvoda 2. Unapređenje stanja u upravljanju životinjskim otpadom 3. Olakšanje pristupa primarnim poljoprivrednim proizvođačima pogonima za preradu	-Sektor mlijeka i mliječnih proizvoda -Sektor mesa -Sektor ribarstva -Sektor voća i povrća
Mjera 3. Razvoj ruralne infrastrukture	Razvoj ruralne infrastrukture	1. Razvoj i poboljšanje osnovne infrastrukture (s ciljem poticanja gospodarskih i društvenih aktivnosti kako bi se osigurao uravnotežen rast), 2. Poboljšanje uvjeta života i rada u ruralnim područjima i smanjenje ruralne depulacije	Moguća je bila izgradnja ili rekonstrukcija: -javnih nerazvrstanih cesta -šumskih protupožarnih puteva/višenamjenskih cesta -kanalizacijskih sustava i pogona za pročišćavanje otpadnih voda -toplana koje koriste otpad i/ili nusproizvode iz poljoprivrede i/ili šumarstva.

Izvor: SAPARD Program plan za poljoprivredu i ruralni razvitak za 2005.-2006., Izrada autora

Mjera 4 „Tehnička pomoć, informacijske i promotivne aktivnosti” je bila predviđena kao sustav podrške za implementaciju mjera. Mjera je imala za cilj osigurati podršku za praćenje i procjenu Programa. Predviđeni krajnji korisnik mjere je bila SAPARD upravna direkcija pri resornom Ministarstvu.

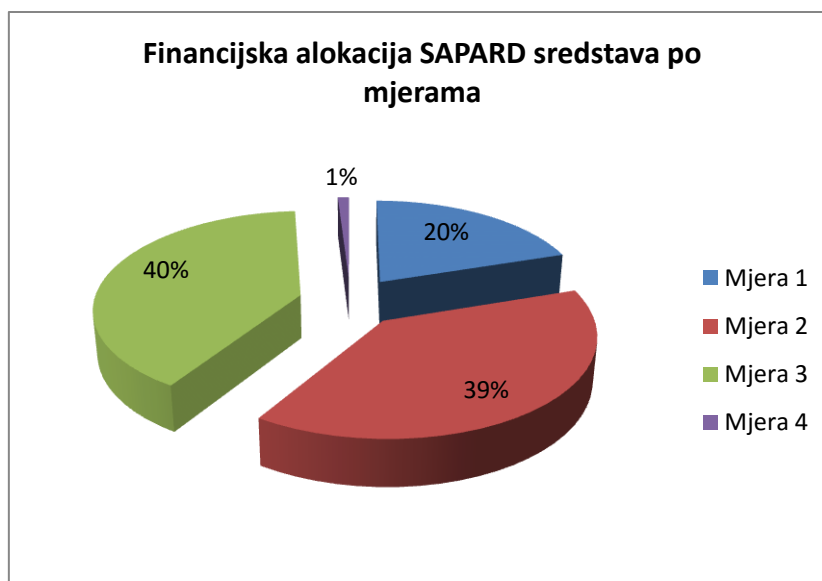
Mjere SAPARD Programa su se provodile na cijelom području Republike Hrvatske, a za provedbu svih mjera osigurano je 25 mil. EUR (cca. 182.500.000,00 kn) EU sredstava, te 8,3

mil. EUR (cca. 60.833.333,33 kn) osigurano iz proračuna Republike Hrvatske. Ukupna vrijednost SAPARD Programa iznosila je 33,2 mil. EUR (243.333.333,33 kn).

Sukladno članku 8. Uredbe (EZ-a) 1268/99, utvrđen je udio javnih sredstava u pojedinim mjerama i to:

- Mjera 1 „Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva“ i Mjera 2 „Unapređenje prerade i trženja poljoprivrednih i ribljih proizvoda“ udio javnih sredstava u ulaganjima iznosio je 50 % vrijednosti odobrene investicije (od čega 75 % sredstva Europske unije, a 25 % Republika Hrvatska), preostalih 50 % je financirao korisnik potpore.
- Mjere 3 „Razvitak i unapređenje ruralne infrastrukture“ ukupan iznos financira se iz javnih sredstava i to 75 % sredstava Europske unije i 25 % sredstava Republike Hrvatske.
- Mjera 4 „Tehnička pomoć, informiranje i promotivne aktivnosti“ financira Europska unija u iznosu od 80 % te Republika Hrvatska u iznosu od 20 %

Ukupan iznos sredstava SAPARD Programa alociran je po mjerama, a udio sredstava izražen u postotku prikazan je u grafu 1.

Graf 1: Financijska alokacija SAPARD sredstava po mjerama

Izvor: Ex-post Evaluation of the SAPARD Programme in the Republic of Croatia (2006-2009)

U konačnici, Republika Hrvatska je iskoristila ukupna dostupna sredstva za provedbu dvije akreditirane mjere i to za: Mjeru 1 „Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva“ i Mjeru 2 „Unapređenje prerade i trženja poljoprivrednih i ribljih proizvoda“, budući da Hrvatske institucije nisu bile spremne za primjenu Mjere 3 „Razvoj ruralne infrastrukture“ i Mjere 4 „Tehnička pomoć, informacijske i promotivne aktivnosti“.

Sukladno Odluci Europske Komisije (EC (2008) 4530), 14. kolovoza 2008. godine provedena je realokacija sredstava sa Mjere 3 i mjere 4 na mjeru 1 (33,9 % sredstava) i mjeru 2 (66,1 % sredstava), prikazano u tablici 2.

Tablica 2. Realokacija SAPARD sredstava (EUR)

Mjera	Početna alokacija	Realokacija	Ukupno
Mjera 1	5.000.000,00	3.474.750,00	8.474.750,00
Mjera 2	9.750.000,00	6.775.250,00	16.525.250,00
Mjera 3	10.000.000,00	0	0
Mjera 4	250.000,00	0	0
UKUPNO		10.250.000,00	25.000.000,00

Izvor: Izvješće o provedbi SAPARD Programa [Annual and final report on the implementation of the SAPARD Programme in the Republic of Croatia (2006 – 2009)], izrada autora

Tijekom cijelog perioda implementacije SAPARD Programa (2006. - 2009.) raspisana su ukupno četiri natječaja tijekom kojih je zaprimljeno ukupno 139 projektnih prijava. Na području cijele Republike Hrvatske ukupno je ugovoreno i isplaćeno 37 projekata. Sredstvima SAPARD Programa sufinancirali su se projekti korisnika do 50 % priznatih, prihvatljivih troškova.

Za projekte iz Mjere 1 moguće je bilo ostvariti potporu po korisniku do maksimalnog iznosa od 2.500.000,00 kn, a za Mjeru 2 do maksimalnog iznosa od 10.000.000,00 kn. U Tablici 3 je prikazana provedba SAPARD programa za cijeli implementacijski period (2006. - 2009.), odnosno dan je pregled projektnih prijava po mjerama, ukupan broj ugovorenih i isplaćenih projekata po mjerama, iznosi alociranih i isplaćenih sredstava za provedene mjere te apsorpcijski kapacitet, tj. postotak povučenih sredstava dostupnih kroz SAPARD Program.

Tablica 3. Provedba SAPARD Programa u RH.

PROVEDBA SAPARD PROGRAMA (2006-2009)	Broj prijavljenih projekata	Broj ugovorenih i isplaćenih projekata	Ukupno alocirana sredstva (mil.kn)	Ukupno isplaćena sredstva (mil.kn)	Apsorpcijski kapacitet (%)
Mjera 1	84	19	82.485	27.701	48,2
Mjera 2	53	18	160.847	89.533	
Neprepoznatljivo ulaganje i mjera	2				
Ukupno	139	37	243.332	117.234	
Ukupno sredstva RH (25 %)			60.833	29.309	
Ukupno sredstva EU (75 %)			182.499	87.926	
Apsorpcijski kapacitet za period 2006-2009 (%)					

Izvor: Izvješće o provedbi SAPARD Programa [Annual and final report on the implementation of the SAPARD Programme in the Republic of Croatia (2006 – 2009)], izrada autora

Iz tablice je razvidno da je u Republici Hrvatskoj iskorišteno 48,2 % predviđenih sredstava za provedbu SAPARD Programa.

Osim po iskorištenosti dostupnih sredstava, realizacija SAPARD Programa je relativno slaba i prema pokazateljima ostvarenih rezultata za obje provedene mjere. Ministarstvo poljoprivrede je odabralo Mjeru 1 kao iznimno važan instrument SAPARD Programa za koji su očekivali značajan broj projekata tijekom razdoblja provedbe. Prema pokazateljima izlaznih rezultata za Mjeru 1, ukupna ostvarenost SAPARD Programa je svega 17 % u odnosu na planirani broj projekata (110). Najviši postotak ostvarenosti zabilježen je za sektor mesa, peradi i proizvodnje jaja (33,33 %).

Nešto bolje rezultati ostvareni su u Mjeri 2, u kojoj je ukupna uspješnost u ostvarenju planiranih rezultata 35,29 % u odnosu na planirani broj projekata. Najviši postotak ostvarenosti zabilježen je u sektoru ribarstva (57,14 %). U tablici 4 su prikazani rezultati, odnosno pokazatelji uspješnosti provedbe SAPARD Programa prema broju projekata.

Tablica 4. Očekivani i ostvareni rezultati SAPARD Programa – broj projekata

Sektor	Planirano (br. projekata)	Ostvareno (br. projekata)	Udio ostvarenosti (%)
Mjera 1			
Proizvodnja mlijeka	16	2	12,50
Uzgoj goveda i svinja	22	4	18,18
Perad i jaja	6	2	33,33
Voće i povrće	42	7	16,67
Plastenici	14	2	14,29
Žitarice i uljarice	10	2	20,00
UKUPNO	110	19	17,27
Mjera 2			
Prerada voća i povrća	10	5	50,00
Prerada ribe	7	4	57,14
Mlijeko	9	4	44,44
Prerada bilja	16	2	12,50
Klaonice	9	3	33,33
UKUPNO	51	18	35,29

Izvor: Izvješće o provedbi SAPARD Programa [Annual and final report on the implementation of the SAPARD Programme in the Republic of Croatia (2006 – 2009)], izrada autora

Uzimajući u obzir udio ostvarenosti broja projekata po mjerama (17,27 % Mjera 1 i 35,29 % Mjera 2), učinkovitost provedbe SAPARD Programa se može ocijeniti niskom. Međutim, potrebno je istaknuti da vrijednost programa SAPARD leži u postignućima u pogledu izgradnje pravne, administrativne i institucionalne sposobnosti, kao i uspostavi modela poljoprivrednih gospodarstava/poduzeća u skladu s EU standardima.

3.2.2. IPARD Program u Republici Hrvatskoj

IPARD Program je dobio službeno odobrenje od Europske Komisije 25. veljače 2008. godine odlukom EK C(2008) 690.

Prema odluci Vlade Republike Hrvatske od ožujka 2008. (NN 34/08 – Uredbu o opsegu i sadržaju odgovornosti te ovlastima tijela nadležnih za upravljanje instrumentom pretpristupne pomoći (IPA)), Programom upravlja Ministarstvo poljoprivrede, Uprava ruralnog razvoja, EU i međunarodne suradnje kao Upravna direkcija programa (UD), a provedbeno tijelo programa je Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR). Za upravljanje financijskim sredstvima odgovara Nacionalni fond Ministarstva financija.

Provedba IPARD programa se temelji na ugovorima zaključenim između RH i EK i to:

- Okvirni sporazum između o pravilima za suradnju u vezi s financijskom pomoći Europske zajednice Republici Hrvatskoj u provedbi pomoći u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA), potpisan 27. kolovoza 2007.
- Sporazum o pravilima za suradnju u vezi s financijskom pomoći u okviru komponente V. (IPARD) Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA), točnije Sektorski sporazum koji je zaključen 13. listopada 2008. Sektorski sporazum je prošao izmjene u 2011. godini (sporazum od strane EK s datumom 13. prosinca 2011. i od strane RH s datumom 15. prosinca 2011.).
- Višegodišnji sporazum o financiranju 2007. – 2010. potpisan 24. srpnja 2009. i alociranim sredstvima za 2007., 2008., 2009. i 2010. godinu.
- Sporazum o izmjenama Višegodišnjeg sporazuma o financiranju 2007.-2010. potpisan 10. listopada 2011. godine kojim su se alocirala sredstva za 2011., a stupio je na snagu 31. srpnja 2012. godinu. Proces novih izmjena Višegodišnjeg sporazuma dogodio se i krajem 2012. kao i nova alokacija sredstava za 2012. godinu,

Tijekom provedbenog razdoblja, IPARD Program je prošao 7 izmjena kako bi se poboljšala njegova provedba. Prva izmjena je uslijedila nakon početka provedbe (u 2010.), a potom su uslijedile promjene sa svrhom poboljšanja provedbe, odnosno većeg i kvalitetnijeg korištenja sredstava potpore.¹⁰

Glavni cilj IPARD Programa je unapređenje poljoprivrednog sektora i jačanje konkurentnosti poljoprivrednih proizvoda, poboljšanje tržišne efikasnosti i provedbe EU standarda te razvoj ruralne ekonomije.

¹⁰ http://www.odraz.hr/media/151151/ipard_jds_web.pdf 2.09.2014.

U IPARD Programu su definirana tri prioritetne osi te po jedan specifični cilj za svaku prioritetnu os za čije dostizanje su razvijene mjere. Program se sastojao od ukupno 7 mjera i to za svaki prioritet po dvije mjere, kao i dodatne Mjere 501 za tehničku pomoć koja je trebala podupirati ostvarenje sva tri prioriteta. Pregled prioriteta, specifičnih ciljeva i mjera prikazani su u tablici 5.

Tablica 5. Pregled prioriteta, ciljeva i mjera IPARD Programa

PRIORITET	SPECIFIČNI CILJ	MJERA
1. Poboljšanje tržišne učinkovitosti i provedbe standarda Zajednice	Jačanje i poboljšanje poljoprivredne proizvodnje i tržišnog kapaciteta	101 Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice
		103 Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice
2. Pripremne radnje za provedbu poljoprivredno - okolišnih mjera i lokalnih strategija ruralnog razvoja	Jačanje i poboljšanje kapaciteta provedbe obveznog pilot projekta u poljoprivrednom okolišu i pristup temeljen na LEADER pristupu	201 Radnje za poboljšanje okoliša i krajolika
		202 Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja
3. Razvoj ruralne ekonomije	Stvaranje boljih životnih uvjeta u ruralnim područjima poboljšanjem ruralne infrastrukture i promicanjem poslovnih aktivnosti	301 Poboljšanje i razvoj ruralne Infrastrukture
		302 Diversifikacija i razvoj ruralnih ekonomskih aktivnosti

Izvor: <http://www.strukturnifondovi.hr/ipa-v> , <http://www.apprrr.hr/ipard-31.aspx>, izrada autora

Navedena tri cilja predstavljaju okosnicu hrvatske europske budućnosti jer se kroz EAFRD (*Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj*) provode mjere na gotovo

identičan način te je tako IPARD Program bio prilika da se Republika Hrvatska pripremi za ponešto novi pristup financiranja poljoprivrede i ruralnog razvoja.¹¹

Korisnici IPARD Programa, ovisno od mjere, mogli su biti obiteljska poljoprivredna gospodarstva u sustavu PDV, obrti i tvrtke kao i jedinice lokalne samouprave (JLS). Za Mjere 101, 103 te 301 i 302 moguća su bila ulaganja u točno određenim sektorima i s točno određenim prihvatljivim izdacima.

Mjere 201 i 202 su se odnosile na provedbu poljoprivredno okolišnih mjera i provedbu lokalnih strategija ruralnog razvoja temeljene na LEADER pristupu te su u okviru Mjere 202 prihvatljivi korisnici bili odabrani LAG-ovi¹². U tablici 6 dan je pregled prihvatljivih sektora i izdataka za mjere 101, 103, 301 i 302.

¹¹ <http://www.apprrr.hr/ipard-31.aspx> 02.09.2014

¹² „Odabrani LAG“ je LAG koji je udovoljio uvjetima Pravilnika i Natječaja za odabir LAG-ova koji će se sufinancirati sredstvima IPARD programa, te za kojeg je IPARD Agencija donijela Odluku o odabiru LAG-a.

Tablica 6. Prihvatljivi sektori i izdaci za ulaganja za mjere 101, 103, 301 i 302.

MJERA	SEKTOR	PRIHVATLJIVI IZDACI
101 Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice	<ul style="list-style-type: none"> - sektor mljekarstva - sektor govedarstva - sektor svinjogojstva - sektor peradarstva - sektor jaja - sektor voća i povrća - sektor žitarica i uljarica. 	<ul style="list-style-type: none"> - izgradnja ili poboljšanje (rekonstrukcija) nepokretne imovine - kupnja nove mehanizacije i opreme - opći troškovi
103 Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice	<ul style="list-style-type: none"> - sektor mlijeka i mljekarstva - sektor prerade mesa - sektor ribarstva - sektor prerade voća i povrća - sektor vinarstva - sektor maslinovog ulja 	<ul style="list-style-type: none"> - izgradnja ili poboljšanje nepokretne imovine - kupnja nove mehanizacije i opreme, uključujući i računalni softver do tržišne vrijednosti imovine - opće troškove
301 Poboljšanje i razvoj ruralne Infrastrukture	<ul style="list-style-type: none"> - sustav kanalizacije i pročišćavanja otpadnih voda - lokalne nerazvrstane ceste - toplane - protupožarne prosjeke s elementima šumskih cesta 	<ul style="list-style-type: none"> - izgradnja ili poboljšanje nepokretne imovine, - kupnja nove mehanizacije i opreme (uključujući računalni softver do tržišne vrijednosti imovine), - opće troškove
302 Diverzifikacija i razvoj ruralnih ekonomskih aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> - sektor ruralnog turizma, - sektor tradicijski obrti, - sektor izravna prodaja, - sektor slatkovodnog ribarstva, - sektor usluga, - sektor prerade na poljoprivrednim gospodarstvima, - sektor obnovljivih izvora energije. 	<ul style="list-style-type: none"> - izgradnju ili poboljšanje nepokretne imovine - kupnju nove mehanizacije i opreme (uključujući računalni softver do tržišne vrijednosti imovine) - opće troškove

Izvor: <http://www.apprrr.hr/ipard-31.aspx>, IPARD Vodič za korisnike za mjere 101, 103, 202, 301 i 302 dostupni na <http://www.mps.hr/ipard/default.aspx>., izradio autor

Posebnost mjere **202** „Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja“ je u tome što ima za cilj povezivanje svih sektora, civilnog, gospodarskog i javnog te zajedničko osmišljavanje strateških ciljeva i prioriteta pojedinog ruralnog područja, odnosno decentralizacija donošenja odluka i odgovornosti na ovu razinu. Ovaj pristup počeo se

osmišljavati u ruralnim područjima kroz LEADER pristup, odnosno stvaranje lokalnih akcijskih grupa (LAG) u okviru određene mikroregije.

LEADER je mehanizam provedbe mjera politike ruralnog razvoja Europske unije, a temelji se na realizaciji lokalnih razvojnih strategija (LRS) kojima upravljaju lokalne akcijske grupe (LAG). Ovaj pristup, unutar IPARD programa sastojao se od dvije podmjere, s definiranim aktivnostima i prihvatljivim izdacima za svaku podmjeru, prikazano u tablici 7.

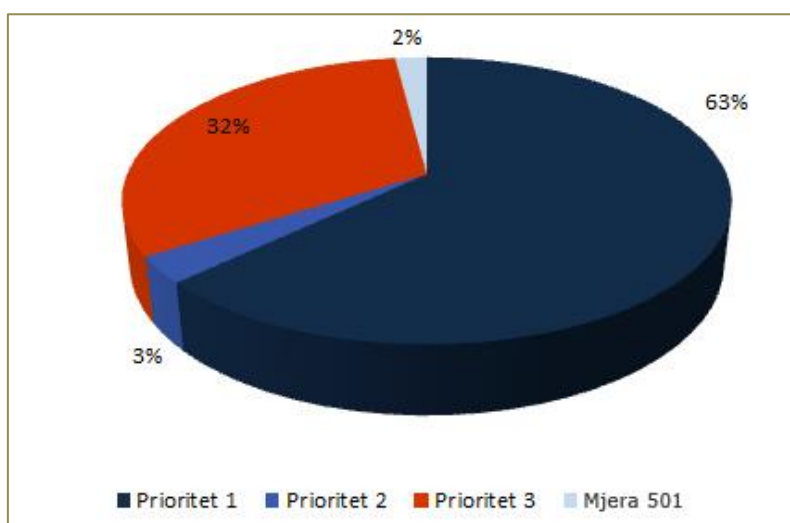
Tablica 7. Podmjere, aktivnosti i prihvatljivi izdaci za Mjeru 202

MJERA	PODMJERA	AKTIVNOSTI	IZDATAK
202	Podmjera 1. „Stjecanje vještina, animiranje stanovnika LAG Područja“	<ul style="list-style-type: none"> - Izrada studija za područje LAG-a - Usavršavanje i obrazovanje zaposlenika, volontera i članova LAG-a - Animacija, izrada promidžbenih materijala i organizacija promidžbenih događaja - Sudjelovanje zaposlenika, volontera te članova LAG-a na seminarima, radionicama, sastancima i studijskim Putovanjima 	Usluge stručnjaka za razl. prihvatljive aktivnosti, prijevod dokumenta, najam prostora i opreme za prihvatljive aktivnosti u sklopu podmjere, Usluga za korištenje: opreme za simultano prevođenje i tehničko osoblje, catering, Naknade, kotizacije i pretplate, Izrada, umnažanje i podjela promotivnih materijala, Usluge oglašavanja u razl. medijima, Korištenje službenog ili privatnog vozila u službene svrhe ili javnog prijevoza, dnevnice i dr.
	Podmjera 2. „Provedba lokalnih razvojnih strategija“	<ul style="list-style-type: none"> - Plaće za voditelja/upravitelja LAG-a i/ili drugo osoblje - Najam ureda i režijski izdaci - Uredski materijal - Nabava opreme - Usluge 	Plaće zaposlenika LAG-a, telefon i Internet, režijski troškovi, uredski materijal i oprema, računalna oprema, Usluge računalnog Stručnjaka, računalnog stručnjaka i pravnog stručnjaka.

Izvor: Republika Hrvatska, Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, IPARD Vodič za korisnike za mjeru 202 "Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja" Zagreb, veljača 2013.

Kroz IPARD program u Republici Hrvatskoj korisnicima je bilo dostupno 179.000.000,00 EUR (1,3 milijarde KN) potpore. Kao i kod SAPARD-a sredstva potpore osiguravala su se iz

proračuna EU (75 %) i Republike Hrvatske (25 %), a ukupna financijska alokacija IPARD sredstava po prioritetima prikazana je u grafu 2.

Graf 2. Financijska alokacija IPARD sredstava po prioritetima za razdoblje 2007. – 2013.

Izvor: <http://www.strukturnifondovi.hr/ipa-v>

Sukladno Članku 173 IPA provedbene Uredbe (EC) br. 718/2007, udio javnih sredstava se razlikuje od mjere do mjere, tako za:

- Ulaganja u okviru Prioriteta 1, udio javnih sredstava u ulaganjima iznosi do 50 %, a doprinos podnositelja iznosi do 50 %. U javnim sredstvima EU komisija doprinosi s 75 % i RH s 25 %.
- Ulaganja u okviru Prioriteta 2, udio javnih sredstava u prihvatljivim ulaganjima iznosi do 100 %. U javnim sredstvima EU Komisija doprinosi s 80 % i RH s 20 %.
- Ulaganja u okviru Prioriteta 3, za mjeru “Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti” omjer javnog i privatnog financiranja iznosi do 50 % odobrenog ulaganja se plaća iz javnih sredstava i do 50 % iz privatnih. Javna sredstva financiranja se sastoje od udjela Europske Komisije u iznosu od 75 % i udjelu RH u iznosu od 25 %.
- Ulaganja u okviru mjere “Poboljšanje ruralne infrastrukture” ukupni iznos je omogućen iz javnih sredstava koja se sastoje od 75 % i 25 % od sredstava Europske Komisije i Hrvatske redoslijedom kojim su navedene.
- Provedba mjere „Tehnička pomoć, informativne i promotivne aktivnosti“ pokriva Europska Komisija u iznosu od 80 % i RH u iznosu od 20 %.

Intenzitet potpore ovisio je od mjere do mjere, a da bi se uopće mogla ostvariti potpora, vrijednost prihvatljivih izdataka po jednoj prijavi definirana je najnižim i najvišim iznosom ulaganja i to:

- Za Mjeru 101 vrijednost prihvatljivih izdataka po jednoj prijavi nije mogao biti manji od 13.500,00 EUR (oko 100.000,00 kn). Najviši iznos prihvatljivih izdataka nije mogao biti veći od 900.000,00 EUR (oko 6.570.000,00 kn), uz iznimku u sektoru jaja prihvatljivi izdaci su mogli iznositi do 2 milijuna EUR (oko 14.600.000,00 kn). Ukupna vrijednost cjelokupnog ulaganja mogla je biti i višestruko veća od 900.000,00 EUR (odnosno 2 milijuna EUR), ali se potpora uvijek računala iz ovih vrijednosti.
- Za Mjeru 103 moguće je bilo ostvariti potporu za prihvatljive izdatke koji nisu manji od 33.800,00 EUR (250.000,00 kn), odnosno za ulaganja koje se odnose na sektore vinarstva i maslinovog ulja u iznosu ne manjem od 13.500,00 EUR (100.000,00 kn). Također, korisnik je u okviru vremenskog razdoblja trajanja IPARD-a i u okviru Mjere 103, mogao ostvariti potporu, bez obzira na ukupnu vrijednost investicije, za prihvatljive izdatke koji ne prelaze 3.000.000,00 EUR (21.900.000,00 kn), osim u sektoru maslinovog ulja gdje prihvatljivi izdaci ne mogu prelaziti 500.000,00 EUR (3.650.000,00 kn).
- Za Mjeru 202, odabrani LAG je mogao ostvariti potporu u najvišem iznosu od 900.000,00 kn za period od dvije godine.
- Za Mjeru 301 iznos potpore je ovisio o tipu ulaganja te je tako bilo moguće ostvariti potporu od:
 - a) 405.000,00 EUR (3.000.000,00 kn) za ulaganje u nerazvrstane ceste i protupožarne proseke s elementima šumske ceste,
 - b) 958.000,00 EUR (7.000.000,00 kn) za ulaganje u sustav kanalizacije i pogone za pročišćavanje otpadnih voda,
 - c) 958.000,00 EUR (7.000.000,00 kn) za ulaganje u toplane.

Za trajanja IPARD programa, ukupna vrijednost prihvatljivih izdataka za koje korisnik može ostvariti potporu u ovoj mjeri ne može biti viša od 1.363.000,00 EUR (10.000.000,00 kn).

- Za mjeru 302 najviša ukupna vrijednost prihvatljivih izdataka za koje je bilo moguće ostvariti potporu po projektu je 150.000,00 EUR (1.095.000,00 kn), osim za ulaganja u obnovljive izvore energije gdje je ograničeno na 675.000,00 EUR (5.000.000,00 kn). U sklopu ove mjere bila su dozvoljena najviše tri (3) prihvatljiva ulaganja po korisniku

za vremenskog trajanja IPARD programa, od kojih je samo jedno moglo biti ulaganje u sektor obnovljivih izvora energije.

Zbog provedbe N+3 pravila Republika Hrvatska suočila se sa značajnim smanjenjem obveze u razdoblju 2012. – 2014., a što će na kraju utjecati na konačnu stopu apsorpcije, zadržavajući je na razini manjoj od 70 %.

Tijekom provedbe IPARD Programa, Republici Hrvatskoj su smanjene obveze kako slijedi:

- Tijekom 2012. godine, Europska komisija je smanjila obvezu za prvi iznos IPARD sredstava za 2008. godinu, koji je morao biti isplaćen do kraja 2011. godine. Od početne raspodjele od 25.600.000,00 EUR, iznos od 25.323.855,00 EUR (98,92 %), je vraćen, a iznos od 276.145,00 EUR, ili 1,09 % je isplaćen krajnjim korisnicima.
- Od početne raspodjele za 2009. godinu, u iznosu od 25.800.000,00 EUR, koji je trebao biti isplaćen do kraja 2012. godine, za iznos od 13.313.258,00 EUR ili za 51,6% IPARD sredstava, obveza je umanjena tijekom 2013. godine. Tijekom 2012. godine iznos od 12.486.742,00 EUR (49,4 %), je isplaćen krajnjim korisnicima. Unatoč činjenici da je iznos umanjene obveze znatno niži, nego u prethodnoj godini, to još uvijek nije dovelo do zadovoljavajućeg korištenja raspoloživih sredstava.
- Tijekom 2013. godine iznos za umanjene obveze nastavio je padati, dosegnuvši 7.440.239,00 EUR ili 28,6 % od početno dodijeljenog iznosa od 26.000.000,00 EUR za 2010. godinu. Iznos isplaćenih sredstava tijekom 2013. godine, prvotno dodijeljen za 2010. godinu, iznosio je 18 559.761,00 EUR ili 71,4 %.

Tijekom razdoblja, bio je vidljiv napredak u korištenju sredstava, zbog povećanja ugovorenih iznosa u 2011. i 2012. godini. Međutim, takav rast nije bio dovoljan da bi se osiguralo iskorištavanje pune dodjele u bilo kojoj godini, tako da iznos od 31.322.648,00 EUR isplaćen tijekom 2011., 2012. i 2013. godine, čini samo 40,5% od početno dodijeljenog iznosa od 77.000.000,00 EUR za 2008., 2009. i 2010. godinu. Takva razina isplaćenih sredstava, izazvala je umanjene obveze, u iznosu od 46.077.352,00 EUR ili 59,5% raspoloživih sredstava za 2008.- 2010. godinu.¹³ Umanjene obveze početno dodijeljenih sredstava prikazane su u tablici 8.

¹³ IPARD evaluacija u tijeku 2012.-2014., Izvješće o evaluaciji 2012.-2014. (10.10.2015.)

Tablica 8. Umanjenje obveze početno dodijeljenih sredstava (2008. - 2010.) u EUR

	2008	2009	2010	UKUPNO
Početna alokacija	25.600.000,00	25.800.000,00	26.000.000,00	77.400.000,00
Isplaćeni iznos	276.145,00	12.486.742,00	18.559.761,00	31.332.648,00
Iznos umanjene obveze	25.323.855,00	13.313.258,00	7.440.239,00	46.077.325,00
% smanjenja obveze	98,92 %	51,60 %	28,62 %	59,53 %

Izvor: IPARD evaluacija u tijeku 2012.-2014., Izvješće o evaluaciji 2012.-2014.; IPARD PROGRAM–sedme izmjene

Nakon umanjenja obveza, ukupan doprinos EU iznosio je 136.843.441,00 EUR, financijski plan koji se odnosi na doprinos Europske unije u sredstvima IPARD Programa prikazan je u tablici 9.

Tablica 9. Financijski plan - EU doprinos po godini (EUR)

Sastavni dio	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013
Σ EU	25.500.000	276.145	12.486.742	18.559.761	26.500.000	25.820.793	27.700.000	136.843.441

Izvor: IPARD PROGRAM – sedme izmjene

Što se tiče očekivanog umanjenja obveza u 2015. godini, a prema podacima iz Izvješća o evaluaciji IPARD Programa, u vrijeme pripreme izvješća nisu postojali službeni podaci o iznosu umanjene obveze za početno dodijeljenih sredstava za 2011. godinu koja su iznosila 26,5 milijuna EUR. U evaluaciji se navode podaci o očekivanom umanjenju u 2015. u iznosu od 12,8 milijuna EUR, odnosno 45,58 %.

Također, u Evaluaciji se skreće pozornost na činjenicu da iznos koji će biti umanjen tijekom 2015. godine prelazi iznos umanjene obveze u prethodnoj godini za 62,36 %, unatoč činjenici da se broj ugovorenih i odobrenih projekata povećao tijekom godina provedbe.

Ako su sredstva prvotno dodijeljena za 2011. godinu uključena u izračun, dodjela za period 2008.-2011. doseže iznos od 103,9 milijuna EUR. S obzirom na činjenicu da će dodatnih 12,08 milijuna EUR, biti vraćeno u proračun Europske unije, ukupan iznos vraćenih sredstava u proračun Europske unije, će doseći 58,16 milijuna EUR, ili 55,97 %, od alokacije za period 2008.-2011.

Sredstva koja su već umanjena od strane Europske komisije čine 25,2% od ukupnih raspoloživih sredstava za financijsku perspektivu 2007.-2013., koja iznose 182,89 milijuna EUR, a ako se uključi očekivano umanjenje obveze za 2011. godini, udio iznosa vraćenih u proračun EU će dosegnuti 32%.

Kao razlozi povrata sredstava navode se:

- **Kašnjenja u prijenosu ovlasti za provedbu IPARD programa**

Prijenos ovlasti za Mjeru 101 i Mjeru 103 odobren je odlukom Europske Komisije (2009/871/EK) od 30. studenog 2009. godine, što je omogućilo raspisivanje natječaja za te dvije mjere na početku 2010. godine. Nadalje, prijenos ovlasti za Mjeru 301 i za Mjeru 302 bio je odobren u ožujku 2011. godine, što je onemogućilo provedbu tih mjera za dodatnih 15 mjeseci.

U isto vrijeme, n+3 pravilo počelo se primjenjivati od početka financijske perspektive 2007.-2013., a ne od početka provedbe ili barem odobrenja IPARD programa. Ovaj scenarij otežao je iskoristivost IPARD dodijeljenih sredstava iz 2007. i 2008. godine.

- **Alokacija IPARD sredstava za Hrvatsku u gotovo jednakim ratama tijekom godina**

Za razliku od ostalih zemalja u kojima se alokacija postupno povećavala iz godine u godinu, umanjujući početni gubitak sredstava, alokacija IPARD sredstava za Hrvatsku bila je dodijeljena u obliku gotovo jednakih rata od 2007. godine, pa nadalje. Navedeno je na neki način ublaženo dodjeljivanjem sredstava za 2007. godine u obliku predujmova, na koje se n+3 pravilo nije primjenjivalo.

- **Slab početni odaziv kandidata u 2010. godini**

Činjenica da je odaziv podnositelja prijave bio jako slab tijekom 2010. godine dodatno je utjecala na stopu umanjenja prvotno dodijeljenih sredstava za 2008. godinu, koja su trebala biti isplaćena do kraja 2011. godine.

- **Dugo trajanje/ili kašnjenja u provedbi projekata, i dugo vrijeme ishoda bankovnih kredita, naročito u 2014. godini**

Mnogi korisnici nisu bili dovoljno informirani o postupku za odobrenje bankovnih kredita, tako da su pristupali bankama nakon odobrenja prijave od strane Agencije za plaćanja, što je odgodilo provedbu projekta, obzirom da je postupak odobravanja kredita iziskivao dodatnih nekoliko mjeseci. Nadalje, mnogi projekti su imali potrebu za izmjenom prvotnog projekta iz jednog ili više razloga tijekom provedbe. Te promjene projekta trebale su biti odobrene od strane Agencije za plaćanja i potvrđene aneksom ugovora. Tijekom procesa odobravanja promjena korisnik nije mogao nastaviti s provedbom projekta.

Od 698 potpisanih ugovora za mjere 101, 103, 301 i 302, 347 korisnika potpisalo je jedan ili više aneksa ugovora sa Agencijom za plaćanja. Ovaj dodatni posao u početku nije u potpunosti uzet u obzir od strane Agencije za plaćanja, koja je morala preraspodijeliti dio

djelatnika namijenjenih za odobravanje projekata. Sve to uzrokovalo je daljnje odgode u procesu provedbe odobrenih projekata. za ugovaranje i isplatu po godini, naročito od kada je IPARD program počinjao uzimati zamah

- **Kasni početak Mjere 301 i dugačak proces provedbe javne nabave po PRAG pravilima**

Navedeno je, također, odgodilo postupak ugovaranja i započinjanja projekata Mjere 301 te imalo značajan utjecaj na umanjenje obveze u nadolazećim godinama.

- **Nedostatak djelatnika u Agenciji za plaćanja**

Broj djelatnika nije pratio povećanje obima posla vezano za ugovaranje i isplatu po godini, posebice od kada je IPARD program počinjao uzimati zamah.

Odobravanje i ugovaranje prijava iz natječaja objavljenih tijekom 2012. i 2013. godine trajalo je u nekim slučajevima dvije godine, što je uzrokovalo: velik broj odustajanja od provedbe projekata, veći broj zatraženih promjena (zbog npr. isteka valjanosti ponuda, građevinskih dozvola itd.) te daljnja kašnjenja u provedbi. Takva situacija imala je negativan utjecaj na razinu sredstava isplaćenih korisnicima, što je uzrokovalo umanjenje obveze za sredstva prvotno dodijeljena za 2011. i djelomično za 2010. godinu.

Jači nadzor u praćenju provedbe projekta, bolja procjena natječaja i vremenskog plana provedbe projekta, kao i jači angažman državnih i javnih institucija u umanjivanju problema koji su se pojavili tijekom faze provedbe, značajno bi poboljšali iskoristivost ugovorenih IPARD sredstava.

Nacionalna pravna osnova za implementaciju IPARD programa u Republici Hrvatskoj su Pravilnici za provedbu pojedinih mjera. Provedba započinje raspisivanjem javnog natječaja za podnošenje prijava za dodjelu sredstava IPARD Programa za određenu mjeru. Obradu prijave, rangiranje prijavitelja, praćenje i nadzor nad provedbom odobrenog ulaganja te isplatu sredstava potpore obavlja Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju.

Odlukom EK (2009/871/EC) od 30. studenog 2009. dobiven je prijenos ovlasti za Mjeru 101 i Mjeru 103, što je stvorilo preduvjet za raspisivanje 1. natječaja za navedene mjere, a koji je trajao od 4. siječnja 2010. do 4. ožujka 2010. godine.

Za Mjeru 301 i Mjeru 302 dobiven je prijenos ovlasti Odlukom EK (2011/C 85/04), 17. ožujka 2011. godine nakon čega je uslijedilo raspisivanje natječaja i u ovim mjerama¹⁴. Od tada, natječaji su se raspisivali kontinuirano sve do travnja 2014. i nakon što je Republika Hrvatska postala punopravna članica Europske unije, a IPARD program se provodio na

¹⁴ <http://www.mps.hr/ipard/default.aspx?id=7> 02.09.2014.

cijelom području Republike Hrvatske, osim ukoliko propisani kriteriji pojedinih mjera ne ograničavaju njegovu primjenu.

U razdoblju 2010. - 2014. godine objavljen je ukupno 21 natječaj kojim je obuhvaćeno 6 mjera. Mjera 201 „Radnje za poboljšanje okoliša i krajolika“ nije provedena. Tijekom provedbenog razdoblja, natječaji za Mjere 101 i 103 su objavljeni u istom vremenu, dok su natječaji za preostale mjere objavljeni zasebno. Ugovaranje projekata kroz IPARD program završilo je 31. prosinca 2014. godine, a rok za isplatu svih završenih projekata je 31. prosinca 2016. godine. U tablici 10 prikazano je trenutno stanje projekata i pregled provedbe mjera IPARD Programa u razdoblju 2010. - 2014. s rezultatima provedenih natječaja na dan 11. travnja 2015. godine prema Mjesečnom izvještaju korisnika IPARD sredstava i rezultatima provedenih natječaja objavljenim od strane Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR).

Tablica 10. Rezultati provedbe IPARD Programa u Republici Hrvatskoj u razdoblju 2010. - 2014.

Mjere IPARD Programa	Br. provedenih natječaja 2010-2014	Prijavljeno 2010-2014	Odbijeno 2010-2013	Odustali od prijave	Raskinuti ugovori	Ugovoreno 2010-2013	Br. isplaćenih projekata 2010-2014
Mjera 101	11	520	132	84	26	334	148
Mjera 103		136				80	50
Mjera 301	3	210	81	22	1	106	43
Mjera 302	4	329	98	55	5	171	43
Mjera 202	2	80	34	2	2	42	40
Mjera 501	1	63	0	2	1	60	49
Ukupno	21	1.338	345	183	35	793	374

Izvor: <http://www.apprrr.hr/ipard-31.aspx>

Važno je naglasiti da su mjere, odnosno njihova provedba koja se odnosi na daljnje procedure nakon pozitivne ocjene o prihvaćanju projekta i ugovaranja u različitim stadijima te se točne informacije o broju konačno isplaćenih projekata može relativno točno prikazati zaključno sa 11. travnja 2015. godine na temelju objavljenog izvješća APPRRR. Za mjere 101 i 103 posljednji natječaj je objavljen u ožujku i travnju 2014. godine, projekti su ugovoreni, a isplate još uvijek traju.

Iz tablice je razvidno da je u Republici Hrvatskoj isplaćeno je 374 (47 %) projekata ukupne vrijednosti ulaganja od 1.820.269.747,70 kn s ukupno 1.058.348.687,32 kn potpore, a od čega je udio financiranja zajednice u ukupnom iznosu od 793.761.515,49 kn. Detaljan pregled

isplaćenih sredstava po svakoj pojedinoj mjeri prikazan je u tablici 11, Isplaćena sredstva po mjerama za period od 2010. do 2014. godine.

Tablica 11. Isplaćena sredstva po mjerama za period 2010. - 2014.

Mjera	Ugovoreno	Isplaćeno	%	Uk.ulaganje ugovoreni (kn)	Iznos potpore (kn)	isplaćena sredstava (kn)	%
101	334	148	44	895.522.036,05	448.805.915,60	188.582.907,82	42
103	80	50	63	756.294.628,28	378.146.640,67	208.399.835,76	55
301	106	43	41	298.975.958,72	298.975.958,72	99.374.980,46	33
302	171	43	25	212.079.010,63	106.017.190,73	21.208.082,72	20
202	42	41	98*	135.000.000,00	37.800.000,00	13.685.611,13	36
501	60	49	82**	3.097.393,53	3.097.393,53	1.580.501,39	51
Σ	793	374	47	2.300.969.027,21	1.272.843.099,25	532.831.919,28	42

Izvor: <http://www.apprrr.hr/ipard-31.aspx>

*Iako mjera 202 pokazuje najbolje rezultate prema broju isplaćenih projekata (98 %), ovaj podatak bi trebalo uzeti s rezervom obzirom da je ukupan broj ugovorenih projekata ugovoren s maksimalnim iznosom potpore od 900.000,00 kn (450.000,00 kn godišnje). Prema navedenom, a prema podacima APPRRR od 7. travnja 2015. godine do sada je za sufinanciranje LAG-ova ukupno isplaćeno 13.685.611,13 kn od ukupno ugovorenih 37.800.000,00 kn. S obzirom da LAG-ovi zahtjeve za isplatu sredstava podnose kvartalno, logično je da će mjera 202 ostvariti visok postotak u ukupnom broju isplaćenih projekata u odnosu na prijavljen.

**Isto tako, postotak isplaćenih projekata u okviru mjere 501 treba promatrati zasebno s obzirom da je mjera izvan prioriteta i kako je ranije navedeno u funkciji podrške u ostvarenju prioriteta.

Preglednosti radi, u nastavku (tablica 12) dan je pregled objave natječaja za svaku godinu s brojem prijavljenih i ugovorenih projekata te brojem i iznosom isplaćenih projekata po mjerama. Iz tablice je razvidno da je broj prijave tijekom godina provedbe rastao. Najbrojniji projekti (334 ugovorenih projekata) odnose se na mjeru 101 te mjeru 302 (171 ugovorenih projekata), dok je najviše isplaćenih projekata za mjeru 101 (148 isplaćenih projekata) i mjeru 103 (50 isplaćenih projekata).

Tablica 12. Provedba IPARD Programa u Republici Hrvatskoj

Mjera	Prijavljeno	Ugovoreno	%	Isplaćeno	%	Uk. ulaganje ugovoreni (kn)	Iznos potpore (kn)	Isplaćena sredstava (kn)	%
M 101	520	334	64	148	44	895.522.036,05	448.805.915,60	188.582.907,82	42
04/01/2010-04/03/2010	26	11	42	11	100	38.564.821,71	19.981.219,84	19.406.760,85	97
17/05/2010-07/06/2010	8	4	50	4	100	9.148.589,67	4.625.586,10	4.529.481,86	98
01/07/2010-05/11/2010	21	12	57	11	92	44.328.143,54	23.922.954,73	19.833.771,28	83
01/02/2011-14/03/2011	27	21	78	20	95	45.017.195,39	22.789.302,14	17.828.717,04	78
30/05/2011-11/07/2011	30	17	57	15	88	45.347.766,92	23.777.701,85	16.989.206,15	71
17/10/2011-28/11/2011	44	24	55	21	88	71.912.966,70	38.464.229,21	30.670.471,99	80
02/01/2012-29/02/2012	32	23	72	18	78	68.213.165,65	36.046.113,38	24.165.073,02	67
14/05/2012-13/07/2012	45	36	80	20	56	135.047.445,83	69.642.121,47	34.434.560,85	49
01/03/2013-12/04/2013	193	143	74	28	20	362.704.800,34	170.656.423,44	20.724.864,78	12
04/04/2014-18/04/2014	94	43	46	0	0	75.237.140,30	38.900.263,44	0,00	0
M 103	136	80	59	50	63	756.294.628,28	378.146.640,67	208.399.835,76	55
04/01/2010-04/03/2010	11	2	18	2	100	25.410.477,78	12.705.238,89	12.144.031,04	96
17/05/2010-07/06/2010	5	5	100	4	80	32.199.567,97	16.099.783,99	10.465.023,94	65
01/07/2010-05/11/2010	5	4	80	4	100	34.451.657,16	17.225.828,57	16.292.893,24	95
01/02/2011-14/03/2011	17	11	65	10	91	102.065.892,92	51.032.288,09	40.315.194,23	79
30/05/2011-11/07/2011	10	6	60	4	67	89.391.282,54	44.695.641,26	26.812.763,63	60
17/10/2011-28/11/2011	17	10	59	7	70	123.188.519,32	61.594.259,66	43.022.590,66	70
02/01/2012-29/02/2012	8	6	75	6	100	43.906.179,54	21.953.089,75	21.567.502,41	98
14/05/2012-13/07/2012	11	6	55	4	67	38.602.948,03	19.301.474,00	16.409.969,10	85
01/03/2013-02/05/2013	40	24	60	9	38	212.313.033,89	106.156.501,90	21.369.867,51	20
24/03/2014-07/04/2014	12	6	50	0	0	54.765.069,13	27.382.534,56	0,00	0
M 301	210	106	50	43	41	298.975.958,72	298.975.958,72	99.374.980,46	33
06/12/2010-31/01/2011	67	12	18	9	75	46.734.938,70	46.734.938,70	24.613.677,25	53
16/05/2011-13/06/2011	46	25	54	19	76	85.140.931,08	85.140.931,08	52.320.032,49	61
19/03/2012-30/05/2012	97	69	71	15	22	167.100.088,94	167.100.088,94	22.441.270,72	13
M 302	329	171	52	43	25	212.079.010,63	106.017.190,73	21.208.082,72	20
03/01/2011-31/03/2011	28	15	54	14	93	14.297.509,41	7.148.691,69	5.866.349,94	82
12/09/2011-31-10/2011	28	19	68	12	63	19.721.792,58	9.860.896,27	5.506.896,34	56
02/01/2012-29/02/2012	35	15	43	7	47	20.274.015,25	10.137.007,62	3.343.267,87	33
20/08/2012-31/12/2012	238	122	51	10	8	157.785.693,39	78.870.595,15	6.491.568,57	8
M 202	80	42	53	41	98	135.000.000,00	37.800.000,00	13.685.611,13	36
01/03/2013-02/04/2013	49	30	61	29	97	27.000.000,00	27.000.000,00	11.468.963,06	42
16/09/2013-18/10/2013	31	12	39	12	100	108.000.000,00	10.800.000,00	2.216.648,07	21
M501	63	60	95	49	82	3.097.393,53	3.097.393,53	1.580.501,39	51
nema podataka	63	60	95	49	82	3.097.393,53	3.097.393,53	1.580.501,39	51
Σ	1338	793	59	374	47	2.300.969.027,21	1.272.843.099,25	532.831.919,28	42

 Izvor: <http://www.apprrr.hr/ipard-31.aspx>, izrada autora

Prema podacima APPRRR, najviše IPARD odobrenih projekata dolazi iz Istarske (137) i Osječko-baranjske županije (99), a što će detaljnije biti razrađeno u poglavlju 4. Rezultati i rasprava.

Osim po iskorištenosti dostupnih sredstava, uspješnost provedbe IPARD Programa ocjenjuje se i po napretku, odnosno ostvarenju zadanih izlaznih pokazatelja ostvarenih rezultata prema zadanim (planiranim) pokazateljima/indikatorima. Vrijednosti glavnih IPARD pokazatelja uspješnosti prikazani su niže u tablici 13.

Tablica 13. Pokazatelji ostvarenih izlaznih rezultata IPARD Programa

Razina praćenja/ procjene	Ciljevi	Odgovarajući pokazatelji	Vrsta pokazatelja	Ciljana vrijednost 2007-2013	Vrijednosti do 31/12/14	
Mjera101	Poboljšati gospodarsko stanje gospodarstava putem boljeg iskorištenosti proizvodnih čimbenika, uključujući približavanje farmi standardima zajednice	izlazni	Broj primljenih prijava	613	520	
			Broj odobrenih prijava	350	339	
			Broj farmi/gospodarstva koji su dobili potporu	276	319	
			Ukupni opseg ulaganja, €	152.029.440	115.969.673	
Os 1	Restrukturirati i razviti fizički potencijal	rezultat	Povećanje bruto dodane vrijednosti (BDV) farmi koja su dobila potporu, %	5	21% (uključujući stvaranje)	
			Broj farmi/gospodarstva koji su dostigli standarde Zajednice	77	49	
				od čega, mlijeko	77	49
				od čega, rukovanje gnojivom	168	66
				od čega, jaja	14	13
Program	Poboljšati konkurentnost u poljoprivrednom sektoru	učinak	Gospodarski rast – neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM), %	5	N/A	
			Proizvodnost rada - promjena u bruto dodatnoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (BDV/FTE), %	5	N/A	
Razina praćenja/ procjene	Ciljevi	Odgovarajući pokazatelji	Vrsta pokazatelja	Ciljana vrijednost 2007-2013	Vrijednosti do 31/12/14	
Mjera 103	Poboljšati preradu i trženje primarnih proizvoda, uključujući približavanje pogona za preradu standardima Zajednice	izlazni	Broj primljenih prijava	220	136	
			Broj odobrenih prijava	164	82	
			Broj poduzeća koja su dobili potporu	138	7814	
			Ukupni opseg ulaganja, €	152.029.440	103.327.117	

Os 1	Restrukturirati i razviti fizički potencijal	rezultat	Povećanje bruto dodane vrijednosti (BDV) poduzeća koja su dobila potporu, %	5%	-5%
			Broj poduzeća koji su dostigli standarde Zajednice	97	7815
			od čega, mljekarstvo	21	5
			od čega, meso	28	12
Program	Poboljšati konkurentnost u sektoru hrane	učinak	Gospodarski rast – neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM), %	5	N/A
			Proizvodnost rada - promjena u bruto dodatnoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (BDV/FTE), %	5	N/A
Razina praćenja/ procjene	Ciljevi	Odgovarajući pokazatelji	Vrsta pokazatelja	Ciljana vrijednost 2007-2013	Vrijednosti do 31/12/14
Mjera 202	Povećati kapacitet za provedbu LEADER-a	izlazni	Broj primljenih prijava	40	80
			Broj odobrenih prijava	25	42
			Broj prepoznatih LAG-ova	25	42
			Ukupna površina LAG-ova, km2	16.600	39.290
			Ukupan broj stanovnika LAG-ova	715.000	1.435.000
Os 2	Provedba LEADER pristupa u ruralnom razvoju	rezultat	Broj lokalnih projekta koji su dobili potporu	300	0
			od čega, prioritet I	105	0
			od čega, prioritet III	195	0
			Ukupan broj stvorenih radnih mjesta – zaposlenici LAG-ova	300	86
			Broj usavršavanja za članove LAG-a	100	236
			Broj sudionika na usavršavanjima LAG-a	1.000	3.930
			Broj informativnih i promotivnih aktivnosti	200	297
			Broj sudionika na informativnim i promotivnim aktivnostima	6.000	28.368
Program	Poboljšati kvalitetu života u ruralnim područjima	učinak	Gospodarski rast – neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM), %	5	N/A
			Proizvodnost rada - promjena u bruto dodatnoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (BDV/FTE), %	5	N/A
Razina praćenja/ procjene	Ciljevi	Odgovarajući pokazatelji	Vrsta pokazatelja	Ciljana vrijednost 2007-2013	Vrijednosti do 31/12/14
Mjera 301	Poboljšati ruralnu infrastrukturu	izlazni	Broj primljenih prijava (raspodjela po regiji, sektoru)	205	210
			Broj odobrenih prijava (raspodjela po regiji, sektoru)	174	106
			Broj korisnika (raspodjela po regiji, sektoru)	148	92

			Ukupni opseg ulaganja, milijun € (raspodjela po regiji, sektoru)	59.242.880	39.552.097
Os 3	Poboljšati kvalitetu života u ruralnim područjima i diversifikacija gospodarskih aktivnosti	rezultat	Stanovništvo ruralnog područja ima koristi od poboljšanih usluga	450.000	140.079
Program	Poboljšati kvalitetu života u ruralnim područjima	učinak	Gospodarski rast – neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM), %	5	N/A
			Proizvodnost rada - promjena u bruto dodatnoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (BDV/FTE), %	5	N/A
Razina praćenja/procjene	Ciljevi	Odgovarajući pokazatelji	Vrsta pokazatelja	Ciljana vrijednost 2007-2013	Vrijednosti do 31/12/14
Mjera 302	Poticati diversifikaciju poljoprivrede prema nepoljoprivrednim djelatnostima	izlazni	Broj primljenih prijava (raspodjela po regiji, starosti, pravni status, sektoru)	380	329
			Broj odobrenih prijava (raspodjela po regiji, starosti, pravni status, sektoru)	350	171
			Broj korisnika (raspodjela po regiji, starosti, pravni status, sektoru)	329	171
			Ukupni opseg ulaganja, milijun € (raspodjela po regiji, starosti, pravni status, sektoru)	39.495.253	27.951.972
Os 3	Poboljšati kvalitetu života u ruralnim područjima i diversifikacija gospodarskih aktivnosti	rezultat	Povećanje bruto dodane vrijednosti (BDV) poduzeća koja su dobila potporu, %	5	1100% (uključujući stvaranje)
			Stvoreni broj radnih mjesta	329	176 (S.T.) 264 (L.T.)
Program	Poboljšati kvalitetu života u ruralnim područjima	učinak	Gospodarski rast – neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM), %	5	N/A
			Proizvodnost rada - promjena u bruto dodatnoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (BDV/FTE), %	5	N/A
Mjera 501					
Aktivnosti/pokazatelji		Izlazni pokazatelji		Ciljana vrijednost	Vrijednost do 31.12.14.
Aktivnosti vezane za rad Odbora za praćenje		Broj sastanaka Odbora za praćenje		14	4
		Broj aktivnosti radnih skupina Odbora za praćenje (sastanci, seminari, radionice tijekom		21	0

	godine)		
	Studijska putovanja za članove Odbora za praćenje	2	2
Seminari, radionice (uključujući i rad Nacionalne ruralne mreže)	Broj usavršavanja za usvajanje vještina u okviru IPARD-a	21	3
	Broj sudionika na seminarima i radionicama	420	60
Međunarodni seminari i studijska putovanja	Broj međunarodnih seminara i studijskih putovanja	20	12
	Broj sudionika na međunarodnim seminarima	30	22
	Broj sudionika na studijskim putovanjima	30	
Stručnjaci koji pomažu i savjetuju Odbor za praćenje, njegove radne skupine, odbor za osnivanje Nacionalne ruralne mreže, o pitanjima provedbe i praćenja programa, uključujući tehničke savjetnike i pravnu podršku	Broj ugovorenih stručnjaka	6	3
	Broj studija pripremljenih od strane stručnjaka	6	3

Izvor: IPARD evaluacija u tijeku 2012.-2014., Izvješće o evaluaciji 2012.-2014.

Iz IPARD Programa, nepovratno je izgubljena cjelokupna jednogodišnja alokacija zbog sporosti i nedovoljne pripremljenosti samo od novca za 2008. godinu jer se Republika Hrvatska nekoliko godina mučila s akreditacijom, dozvolama za rad sustava i nepripremljenim projektima.

Slabija apsorpcija u prvim godinama financijske perspektive velikim je dijelom rezultat činjenice da se relevantni strateški dokumenti i operativni programi na temelju kojih se novac troši odobravaju tek u prvoj godini financijske perspektive. Samo za usporedbu u financijskoj perspektivi 2007. - 2013., prema podacima Europske komisije, iskorištenost alociranih sredstava na razini EU 27 mjerena stopom isplaćenih sredstava u odnosu na ukupnu dodijeljenu alokaciju je početkom 2010., tri godine nakon početka financijske perspektive, iznosila od 0 % u Bugarskoj do najviše 13,9 % u Irskoj, a prosječno oko 4,1 %. U tom smislu ne postoje velike razlike između “novih” i “starih” zemlja članica.

3.3. Iskustva zemalja korisnica fondova Europske unije u razdoblju 2007. - 2013. godina

Zemljama središnje i istočne Europe (CEE zemlje) novim članicama EU je u razdoblju 2007.-2013.godine na raspolaganju bio paket subvencija iz europskih strukturnih i kohezijskih fondova u visini od 208,2 milijarde EUR. Tijekom prvih pet godina implementacije strukturnih programa sufinanciranih od EU fondova potpisano je tek 110,2 milijarde EUR. Najvišu razinu iskorištavanja sredstava iz dostupnih EU fondova pokazale su baltičke zemlje

te Slovačka, Češka i Poljska. Vrlo nisku razinu apsorpcije fondova EU su imale Bugarska (samo 37 %), Rumunjska (45 %) i Slovenija (48 %) raspoloživih sredstava.

Baltičke zemlje su većinu sredstava iz EU fondova iskoristili za razvoj ljudskih potencijala, poticanje istraživanja i razvoja te financiranje malih i srednjih poduzeća, odnosno razvoj nedovoljno razvijenih pokrajina, dok je manje sredstava iskorišteno za prometnu infrastrukturu i energetske projekte. Estonska vlada je 2007. godine razvila odgovarajuće industrijske politike i lansirala nekoliko investicijskih fondova (Regionalni fond rizičnog kapitala, Garantni fond i Kapitalni fond), financirane od strane vlade i privatnih investitora, kao glavne financijske instrumente poticanja ulaganja. Ovi financijski instrumenti su izvrsno katalizirali korištenje EU fondova. Sličan institucionalni okvir za korištenje EU fondova su razvile Litva, Poljska, Slovačka i Češka. Dakle, zahvaljujući odgovarajućim vladinim industrijskim i fiskalnim politikama, ove su zemlje bile uspješne u korištenju europskih strukturnih i kohezijskih fondova.

S druge strane zemlje jugoistočne Europe, Rumunjska i Bugarska, nisu bile institucionalno pripremljene za apsorpciju EU fondova, te je zbog toga iskorištenost bila vrlo niska. Slovenija je tek 2009. godine definirala okvir za upravljanje financijskim instrumentima iz strukturnih fondova EU. Tada je Slovenija formirala Nacionalni holding fond koji je trebao koristiti sredstva iz EU fondova za financiranje malih i srednjih poduzeća kroz financiranje preko kapitala, garancija i kredita. Međutim, vlada nije imala određene sektorske politike. Korištenje fondova EU je bilo vrlo sporo i nedovoljno učinkovito te pod snažnim patronatom političke elite. Iskustva iz zemalja novih članica Europske unije u korištenju EU fondova su različita. Ipak, mogu se prepoznati tri ključna čimbenika uspješnog iskorištavanja sredstava koje su tim zemljama bila na raspolaganju: jasno definirane vladine industrijske politike, razvijen institucionalni okvir te odlučnost da se fondovi koriste kroz instrumente tržišne (ne političke) alokacije sredstava.

Hrvatskoj je u razdoblju 2014. - 2020. godine na raspolaganju gotovo 11 milijardi EUR iz Kohezijskog fonda i fondova Zajedničke agrarne politike. S obzirom na veličinu hrvatske ekonomije, ovaj volumen raspoloživih potpora, odnosno bespovratnih sredstava se može doista smatrati vrlo visokim. Ipak ostaje upitno, hoće li jedinice lokalne samouprave i domaća poduzeća imati dovoljno snage za povlačenje tih sredstava.

3.4. Poljoprivreda i gospodarstvo u Brodsko-posavskoj županiji

Brodsko-posavska županija (BPŽ) smještena je u južnom dijelu slavonske nizine, na prostoru između planine Psunj, Požeškog i Diljskog gorja sa sjevera i rijeke Save s juga koja je dio državne granice prema Bosni i Hercegovini u dužini od 163 km. Županija obuhvaća prostor od ukupno 2.027 km² što čini 3,61 % ukupne kopnene površine Republike Hrvatske (56.542 km²) i po veličini je na 14. mjestu među hrvatskim županijama. Jedna je od najužih (7 km) i najdužih županija (117 km zračne dužine), na istoku graniči s Vukovarsko-srijemskom, na sjeveroistoku s Osječko-baranjskom, na sjeveru s Požeško-slavonskom i na zapadu sa Sisačko-moslavačkom županijom. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, BPŽ ima 158.559 stanovnika što je za 18.206 ili 10,3 % manje u odnosu na 2001. godinu. Brodsko-posavska županija participira sa 3,69 % u ukupnom stanovništvu RH (4.290.612). Prosječna gustoća naseljenosti je 83 stanovnika/km².

Globalna ekonomska kriza kao i recesija koja je uslijedila, ostavile su značajan utjecaj na gospodarstvo u BPŽ uzrokujući stagnaciju, a zatim i pad gospodarske aktivnosti. Malo i srednje poduzetništvo je izuzetno važan dio ukupnog gospodarstva BPŽ (99,7% trgovačkih društava su subjekti malog gospodarstva). Prema podacima Hrvatske gospodarske komore – Županijska komora Slavonski Brod, u 2013. u BPŽ aktivno je bilo 1.352 tvrtki sa 13.254 zaposlenih. Prema podacima HOK (2013) aktivnih obrta bilo 2.494 sa 3.700 zaposlenih. Sektor prerađivačke industrije u ukupnom prihodu BPŽ sudjeluje sa 48,55 %, dok je udio poljoprivrede 9,03 %. Prema dobiti nakon oporezivanja udio djelatnosti prerađivačke industrije je 60,53 %, a udio djelatnosti poljoprivrede 5,45 %. Područje BPŽ predstavlja jedno od povoljnijih za poljoprivrednu proizvodnju u Republici Hrvatskoj. Prema podacima iz Županijske razvojne strategije Brodsko-posavske županije 2011.–2013., u Republici Hrvatskoj je ukupno 2.695.037 ha poljoprivrednih površina, dok je u BPŽ 115.421 ha poljoprivrednih površina od kojih 103.515 ha obradivih površina (89,68 %). Od korištenih obradivih površina najveći udjel čine oranice i vrtovi sa 83.971 ha (81,12 %) što potvrđuje da u BPŽ postoji znatno intenzivnija obrada poljoprivrednog zemljišta u odnosu na prosjek Republike Hrvatske (udjel 73 %), a što se može pripisati povoljnim prirodnim i agroekološkim uvjetima. U strukturi zasijanih površina najveći dio čine žitarice (61,22 %), krmno bilje (15,42 %), industrijsko bilje (15,28 %) sjemenski usjevi 4,36 % te višegodišnji nasadi (3,72 %).

U BPŽ 20.704 kućanstava se bavi poljoprivrednom proizvodnjom, odnosno gospodare s 81.903 ha poljoprivrednih površina. Veličina posjeda je kod 15.310 kućanstava ispod 3 ha

(73,95 %). Više od 20 ha posjeduje samo 314 obiteljskih gospodarstava (1,5 % ukupnog broja OPG) što u mnogome poskupljuje poljoprivrednu proizvodnju i otežava daljnji razvoj. Poljoprivrednom proizvodnjom se bave 102 pravne osobe registrirane za poljoprivrednu djelatnost gdje je također vidljiva usitnjenost posjeda. Od ukupnog broja svega 27 poslovnih subjekata (26,47 %) posjeduju više od 100 ha.¹⁵ Broj poljoprivrednih gospodarstava varira iz godine u godinu, a pregled upisanih gospodarstava u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava prikazan je u tablici 14.

Tablica 14. Broj poljoprivrednih subjekata BPŽ 2008. - 2013.

Tip gospodarstva	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Obiteljsko gospodarstvo	8.067	8.057	8.029	8.129	7.554	7.549
Obrt	220	215	210	196	166	165
Trgovačko društvo	81	81	80	112	102	102
Zadruga	26	26	25	29	29	29
Ostalo	5	5	5	8	8	5
Ukupno	8.399	8.384	8.349	8.474	7.859	7.850

Izvor: Županijska razvojna strategija Brodsko-posavske županije, Izvješće o stanju u poljoprivredi Brodsko-posavske županije 2012. i 2013.

3.4.1. Institucionalni okvir za upravljanje razvojem Brodsko-posavske županije

Za razvoj Brodsko-posavske županije (BPŽ) zadužene su brojne institucije i tijela. Brodsko-posavska županija te Jedinice lokalne samouprave s njihovim Upravnim tijelima zadužene su za predlaganje, oblikovanje i upravljanje razvojem. Uz njih, tu su još i druge institucije poput: Županijske podružnice Hrvatske gospodarske komore, Hrvatski zavod za zapošljavanje, školske i visokoškolske ustanove, poduzetničke zone i dr., dok kao Regionalni koordinator razvojnih aktivnosti, značajnu i važnu ulogu ima Centar za tehnološki razvoj–Razvojna agencija Brodsko-posavske županije d.o.o. (CTR-RA BPŽ d.o.o.).¹⁶

CTR-RA BPŽ d.o.o. je osnovan 1992. od strane znanstvenih institucija, županijskih predstavnika i lokalnih poduzetnika kao buduća jezgra za znanstveno-istraživački rad, transfer tehnologija i podršku inovativnom stvaralaštvu. Od samog osnutka, CTR-RA BPŽ d.o.o. (u to vrijeme CTR d.o.o.) blisko je surađivao s županijom te dugi niz godina nosio ulogu županijske razvojne agencije. Zaključno sa 1. siječnjem 2010. godine CTR d.o.o. je u potpunom vlasništvu BPŽ kada je ista otkupila udjele drugih udjeličara u vlasništvu razvojne

¹⁵ RH, Brodsko-posavska županija, Upravni odjel za poljoprivredu (2013):Izvješće o stanju u poljoprivredi na području Brodsko-posavske županije u 2013 godini

¹⁶ Županijska razvojna strategija Brodsko-posavske županije 2011.-2013., str.79

agencije te postala stopostotni vlasnik agencije. Ministarstvo za regionalni razvoj, šumarstvo i vodno gospodarstvo i Agencija za regionalni razvoj Republike Hrvatske akreditirali su Centar za tehnološki razvoj - Razvojnu agenciju Brodsko-posavske županije d.o.o. kao regionalnog koordinatora za obavljanje poslova koordinacije i poticanja regionalnog razvoja sukladno Zakonu i Strategiji regionalnog razvoja RH.

Pomoć i podršku u pripremi natječajne dokumentacije, prijavi i provedbi poljoprivredno-poduzetničkih projekata za SAPARD i IPARD program, brojnim poljoprivrednicima i poduzetnicima, pružila je CTR-RA BPŽ d.o.o. Pripremu projektnih prijava vodi Odjel za poslovno planiranje i fondove EU u kojem su zaposlena 3 djelatnika (voditelj, viši stručni suradnik i stručni suradnik). Osim Odjela, značajna je uloga direktora, koji od samog početka provedbe pretpripravnih programa sudjeluje u pripremi i provedbi projekata, kao i informiranju potencijalnih korisnika.

Razvojna agencija bilježi iznimne rezultate i uspješnost u realizaciji projekata SAPARD i IPARD Programa i to u gotovo svim mjerama (samo u SAPARD programu nije bilo projekata za mjeru 2, dok su u IPARD Programu pripremani projekti za sve akreditirane mjere). Tako je uz stručnu pomoć CTR-RA BPŽ d.o.o. iz SAPARD i IPARD Programa uspješno ugovoreno 30 projekata ukupne vrijednosti ulaganja 139.585.127,00 kn za koje je ugovorena potpora u vrijednosti 72.887.621,00 kn. Od ukupno 30 ugovorenih projekata, 60 % je s područja Brodsko-posavske županije. Za period provedbe oba programa razvojna agencija bilježi iznimnu uspješnost u ugovaranju, odnosno pozitivnom ocjenjivanju i ugovaranju projekata (96,66 %) gdje od ukupno 30 prijavljenih projekata, samo jedan nije iz prvog pokušaja ugovoren (SAPARD Program), no razlog odbijanja nije bio u kvaliteti pripremljenog projekta, nego drugih aktera ključnih za odobravanje, točnije pogreška knjigovođe. Nakon otklanjanja pogreške, projekt je prijavljen na drugi natječaj, ugovoren i uspješno realiziran. Slijedom navedenog, razvojna agencija se s pravom može smatrati koordinatorom i nositeljem razvojnih aktivnosti u Brodsko-posavskoj županiji.

4. REZULTATI I RASPRAVA

U Brodsko-posavskoj županiji u periodu od 2006. do 2014. godine poljoprivrednici i drugi prihvatljivi subjekti sudjelovali su u ostvarivanju potpora iz SAPARD i IPARD programa.

U nastavku su prikazani rezultati provedbe oba programa na području Brodsko-posavske županije, kao i uspješnost u korištenju.

4.1. Rezultati provedbe SAPARD Programa u Brodsko-posavskoj županiji

U Brodsko-posavskoj županiji tijekom provedbe SAPARD Programa (2006. – 2009.) ugovorena i isplaćena su ukupno 2 projekta iz SAPARD programa, ukupne vrijednosti ulaganja 6.723.534,27 kn s ugovorenim i isplaćenom potporom u iznosu 3.361.767,13 kn, tablica 15.

Tablica 15. Projekti koji su ostvarili potporu kroz Mjeru 1 u BPŽ

Godina Poziv	SEKTOR	Ukupna vrijednost Projekta (kn)	Ugovoreni iznos potpore (kn)	Isplaćeni iznos potpore (kn)	Realizacija traženo/ isplaćeno %	NAMJENA INVESTICIJE
10/2006 I. Poziv	Peradarstvo	1.840.813,60	920.407,00	920.406,80	100	Proširenje proizvodnog kapaciteta izgradnjom i opremanjem novog peradarnika za suvremenu proizvodnju brojlera
07/2007 II. Poziv	Svinjogojstvo	4.882.721,00	2.441.360,00	2.441.360,33	100	Proširenje proizvodnog kapaciteta izgradnjom i opremanjem novog objekta za uzgoj svinja

Izvor: CTR-RA BPŽ d.o.o.

Prema dobivenim podacima od CTR-RA BPŽ d.o.o., oba projekta su prijavljena u prvom pozivu, no samo je projekt iz sektora peradarstva odobren za financiranje. Projekt iz sektora svinjogojstva prijavljen je i odobren za financiranje u drugom pozivu na natječaj.

U Brodsko-posavskoj županiji nije prijavljen niti jedan projekt za Mjeru 2, dok je u RH isplaćena potpora za 18 projekata ukupne vrijednosti 89.533.140,59 kn.

4.2. Rezultati provedbe IPARD Programa u Brodsko-posavskoj županiji

Tijek cjelokupne provedbe IPARD programa koji podrazumijeva broj zaprimljenih, odbijenih, ugovorenih i isplaćenih projekata moguće je pratiti kroz godišnja izvješća o provedbi IPARD Programa (Annual Report on the Implementation of the IPARD Programme in the Republic of Croatia 2010., 2011., 2012., 2013.). Dostupna godišnja izvješća za provedbu IPARD

programa daju uvid u napredak implementacije IPARD programa po mjerama kao i rezultate i ostvarenje planiranih ciljeva i vrijednosti.

Važno je napomenuti da bez obzira na jednoobraznost u izvještavanju po pitanju gore navedenih stavki, uočene su razlike u izvješćima po pitanju izvještavanja o stanju prijava, naročito podacima koji se odnose na broj zaprimljenih, odbijenih, ugovorenih, povučenih i isplaćenih projekata po mjerama i županijama. Tako izvješća samo u prve dvije godine prate ukupan broj zaprimljenih i ugovorenih projekata po mjerama za svaku županiju, iz čega je može izvući zaključak o uspješnosti pripreme i kvaliteti prijavljenih i ugovorenih projekata, dok za 2012. i 2013. godinu, izvješća daju gotove podatke i vode evidenciju o ugovorenim projektima, isplatama, povučenim i raskinutim ugovorima za projekte. Izvješće za cijeli period provedbe IPARD programa, koje će uključivati detaljnu analizu zaprimljenih, ugovorenih i isplaćenih prijava po mjerama i godinama biti će dostupno nakon isplate svih projekata, od kojih je znatan broj još uvijek u provedbi uzimajući u obzir da je do 07. travnja 2015. godine isplaćeno 48 % od 793 ugovorena projekta. Sukladno dostupnim objavljenim službenim izvješćima, u nastavku su prikazani rezultati i uspješnost provedbe IPARD programa u Brodsko-posavskoj županiji.

4.2.1. PROVEDBA MJERE 101 – „Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice”

Kroz 10 natječaja, na području Brodsko-posavske županije ukupno je ugovoren 21 projekt ukupne vrijednosti ulaganja 68.301.209,52 kn za koje je ugovorena potpora u iznosu od 35.795.877,74 kn. Zaključno sa 7. travnja 2015. godine, a prema izvješću APPRRR, isplaćeno je 18.634.941,67 kn potpore za ukupno 11 projekata u ovoj mjeri. Kako je gore navedeno, uspješnost ugovaranja po mjeri nije moguće pratiti te je u nastavku, u tablici 16 prikazano stanje ugovorenih projekata po godinama.

Tablica 16: Provedba mjere Mjera 101; 2010. - 2014. godine, broj ugovorenih i isplaćenih projekata po godinama (u KN)

Godina	R.BR. Natječaja	Sektor	Broj ugovorenih	Ugovoreni iznos ulaganja (KN)	Ugovoreni iznos potpore (KN)	Broj isplaćenih	Isplaćeni iznos potpore (KN)
2010	1	101.4	3	3.543.731,66	1.949.052,41	3	1.942.453,72
		101.4		3.699.317,68	2.034.624,72		2.013.408,36
		101.3		3.370.109,77	1.853.560,37		1.741.130,91
	3	101.3	1	1.801.866,83	900.933,41	1	811.189,85
	UKUPNO		4	12.415.025,94	6.738.170,91	4	6.508.182,84
2011	8	101.2	1	5.327.595,26	2.663.797,63	1	2.552.684,65
	10	101.4	1	3.913.972,45	2.152.684,85	1	2.106.809,55
	UKUPNO		2	9.241.567,71	4.816.482,48	2	4.659.494,20
2012	11	101.6	1	1.769.568,17	884.784,08	1	817.500,96
	14	101.4	3	3.477.731,20	1.912.752,16	2	1.911.717,61
		101.6		6.765.300,00	3.382.650,00		3.305.960,06
		101.6		6.010.836,48	3.305.960,06		3.305.960,06
UKUPNO		4	18.023.435,85	9.486.146,30	2	5.217.677,67	
2013	16	101.1	9	1.008.826,40	504.413,20	2	536.311,00
		101.3		1.072.622,00	536.311,00		
		101.3		1.791.550,00	895.775,00		
		101.7		589.148,38	294.574,19		
		101.7		1.091.434,00	545.717,00		
		101.6		900.196,93	495.108,31		
		101.7		4.819.795,18	2.409.897,59		
		101.7		6.695.639,40	3.347.819,70		
		101.7		6.834.600,00	3.759.030,00		
UKUPNO		9	24.803.812,29	12.788.645,99	2	1.432.086,00	
2014	21	n.s.*	2	1.154.964,10	635.230,25		
		101.3		2.662.403,63	1.331.201,81		
	UKUPNO		2	3.817.367,73	1.966.432,06	0	0,00
UKUPNO Mjera 101			21	68.301.209,52	35.795.877,74	11	18.634.941,67

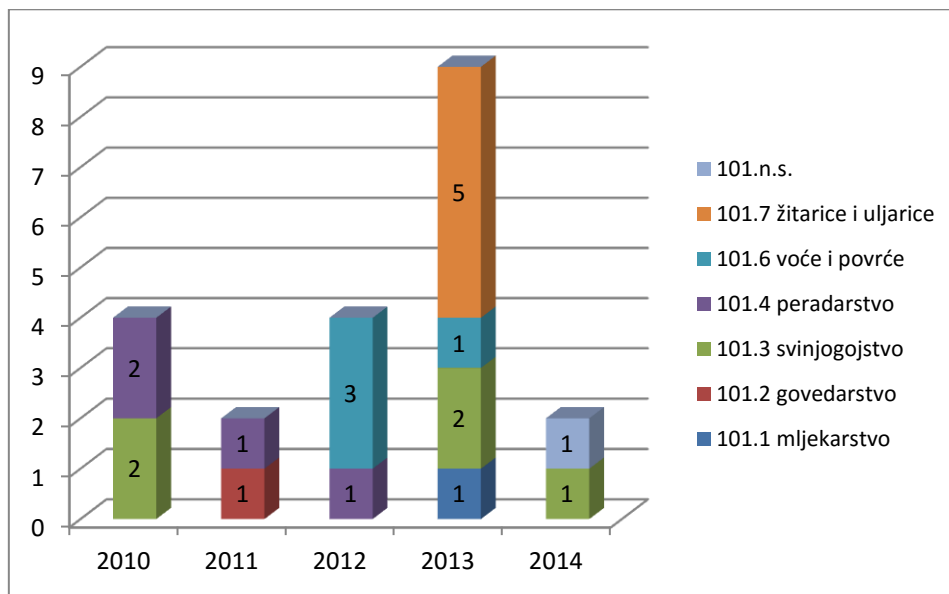
Izvor: Izvješće APPRRR; Korisnici po županijama od 7.04.2015.

*nepoznat sektor, u objavljenim službenim izvješćima poznat je samo tip ulaganja dok sektor za koji je ugovorena potpora nije objavljen.

Tijekom provedbe IPARD Programa (siječanj 2010. do travanj 2014.) na području Brodsko-posavske županije ugovoren je 21 projekt kroz 8 od ukupno 10 natječaja za mjeru 101. Zaključno sa 7. travnja 2015. ukupno je isplaćeno 52 % ugovorenih projekata. Najuspješnija godina po broju ugovorenih potpora je 2013. (9 ugovorenih projekata) dok su 2011. i 2014. najslabije godine po broju ugovorenih projekata (2 ugovorena projekta u svakoj godini). Od ukupno 7 prihvatljivih sektora, ugovorena je potpora za ulaganja u 6 prihvatljivih sektora od

kojih je najveći broj projekata ugovoren za ulaganja u sektor svinjogojstva (101.3) te žitarica i uljarica (101.7), 5 projekata u svakom sektoru.

Provedba Mjere 101 po sektorima i godinama prikazana je u grafu 3. iz kojeg je također vidljivo da je 2013. godina bila najuspješnija godina u provedbi i to ne samo po broju ugovorenih projekata nego i po broju ugovorenih ulaganja u različitim sektorima.

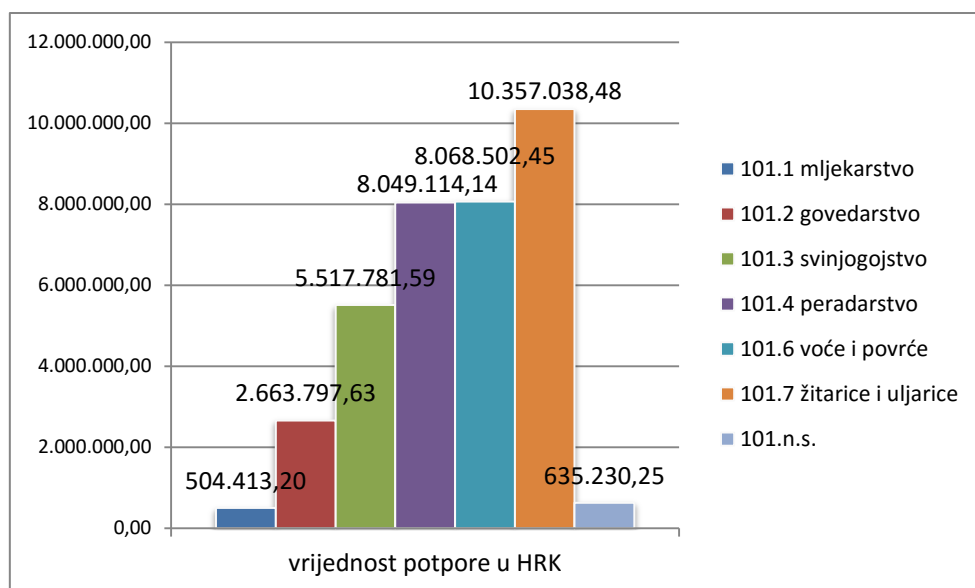

Graf 3. Provedba Mjere 101 – broj projekata po sektorima i godinama

Izvor: Izvješće APPRRR; Korisnici po županijama od 7.04.2015.; izrada autora

U 2013. godini ugovorena je potpora za ulaganja u 4 sektora i to 5 ulaganja u sektor žitarica i uljarica, 2 ulaganja u sektor svinjogojstva, 1 ulaganje u sektor mljekarstva i 1 ulaganje u sektor voća i povrća.

Što se tiče ukupne vrijednosti ugovorene potpore po pojedinom prihvatljivom sektoru, najveći iznos potpore ugovoren je za sektor žitarica i uljarica (101.7), ukupno 10.357.038,48 kn. Vrijednost ukupne ugovorene potpore za mjeru 101 prikazana je u grafu 4.

Graf 4. Mjera 101 – Vrijednost ukupne ugovorene potpore po sektorima

Izvor: Izvješće APPRRR; Korisnici po županijama od 7.04.2015.; izrada autora

Osim po broju projekata, sektor žitarica je najuspješniji i po ukupnoj vrijednosti ugovorene potpore. Iako je po broju ugovorenih projekata sektor svinjogojstva ostvario bolju realizaciju, sektor voća i povrća (101.6) te sektor peradarstva (101.4), ostvarili su veću vrijednost potpore.

Promatrajući sveukupnu ugovorenu vrijednost potpore i broj ugovorenih projekata u Brodsko-posavskoj županiji, prosječna vrijednost potpore po projektu iznosi 1.704.565,61 kn. U tablici 17 prikazana je pojedinačna vrijednost ugovorenih i trenutno isplaćenih projekata po sektorima za cijeli period provedbe IPARD programa.

Najmanji iznos potpore od 294.574,19 kn ugovoren je za sektor žitarica i uljarica (101.7), dok je najviši iznos potpore u iznosu od 3.759.030,00 kn ugovoren za isti sektor. Niti jedan projekt s područja Brodsko-posavske županije nije ostvario maksimalnu potporu od 6.570.000,00 kn. Od ukupno 21 korisnika, 6 korisnika (29,57 %) je ostvarilo dodatnih 5 % potpore na temelju kriterija mladi poljoprivrednik.¹⁷

¹⁷ Udio potpore na koju je korisnik IPARD programa imao pravo iznosio je:

- a) 50 % - svi prihvatljivi korisnici
- b) 55 % - ulaganje provodi mladi poljoprivrednik (nositelj OPG-a, obrtnik, odgovorna osoba u pravnoj osobi) s manje od 40 godina na dan donošenja odluke o dodjeli sredstava
- c) 60 % - ulaganje se provodi na brdsko-planinskom području 1 ili
- d) 65 % - ulaganje provodi mladi poljoprivrednik (nositelj OPG-a, obrtnik, odgovorna osoba u pravnoj osobi) na brdsko-planinskom području
- e) 75 % - ukoliko se ulaganje odnosi isključivo na primjenu Nitratne direktive (91/676/EEZ) i nalazi se na području određenom Odlukom o određivanju ranjivih područja u Republici Hrvatskoj (NN 130/2012)

Tablica 17. Vrijednost potpore po sektorima i godinama

Godina	Sektor	Ugovoreni iznos ulaganja (KN)	Ugovoreni iznos potpore (KN)	Udio potpore ¹⁸ %	Isplaćeni iznos potpore (KN)
2010	101.4	3.543.731,66	1.949.052,41	50%	1.942.453,72
	101.4	3.699.317,68	2.034.624,72	55%	2.013.408,36
	101.3	3.370.109,77	1.853.560,37	50%	1.741.130,91
	101.3	1.801.866,83	900.933,41	55%	811.189,85
2011	101.2	5.327.595,26	2.663.797,63	50%	2.552.684,65
	101.4	3.913.972,45	2.152.684,85	50%	2.106.809,55
2012	101.6	1.769.568,17	884.784,08	50%	817.500,96
	101.4	3.477.731,20	1.912.752,16	50%	1.911.717,61
	101.6	6.765.300,00	3.382.650,00	50%	
	101.6	6.010.836,48	3.305.960,06	55%	3.305.960,06
2013	101.1	1.008.826,40	504.413,20	50%	
	101.3	1.072.622,00	536.311,00	50%	536.311,00
	101.3	1.791.550,00	895.775,00	55%	895.775,00
	101.7	589.148,38	294.574,19	50%	
	101.7	1.091.434,00	545.717,00	55%	
	101.6	900.196,93	495.108,31	50%	
	101.7	4.819.795,18	2.409.897,59	55%	
	101.7	6.695.639,40	3.347.819,70	50%	
2014	101.7	6.834.600,00	3.759.030,00	50%	
	n.s.*	1.154.964,10	635.230,25	50%	
	101.3	2.662.403,63	1.331.201,81	50%	

Izvor: Izvješće APPRRR; Korisnici po županijama_07.04.2015

Što se tiče prihvatljivih izdataka ulaganja, kako bi se prikazao učinak na proizvodne kapacitete i razvoj pojedinog prihvatljivog sektora u nastavku je prikazana struktura po tipu ulaganja tijekom četiri godine provedbe IPARD Programa u Brodsko-posavskoj županiji. Strukturu je moguće prikazati samo po tipu ulaganja po godinama i sektorima iz javno objavljenih i dostupnih izvješća od strane APPRRR. S obzirom da su proizvodni kapaciteti (stanje u trenutku prijave i stanje planirano po realizaciji provedbe projekta) sastavni dio obveznog poslovnog plana, ovim informacijama nije moguće pristupiti radi povjerljivosti podataka. Iako se radi o relativno malom broju ugovorenih projekata, korisnici potpore nisu voljni podijeliti informacije o ulaganjima i poslovanju ukoliko ih na to ne obvezuju uvjeti iz ugovora s APPRRR. Ugovorenim sredstvima kako je prikazano u tablici 18, do kraja provedbe, odnosno konačne isplate sredstava iz IPARD programa, predviđa se izgradnja/rekonstrukcija i opremanje suvremenih objekata za držanje životinja prema EU

¹⁸ Udio potpore koju prijavitelj/korisnik mogao ili imao pravo ostvariti kretao se od 50 do 75 % ovisno o kriterijima za ostvarivanje

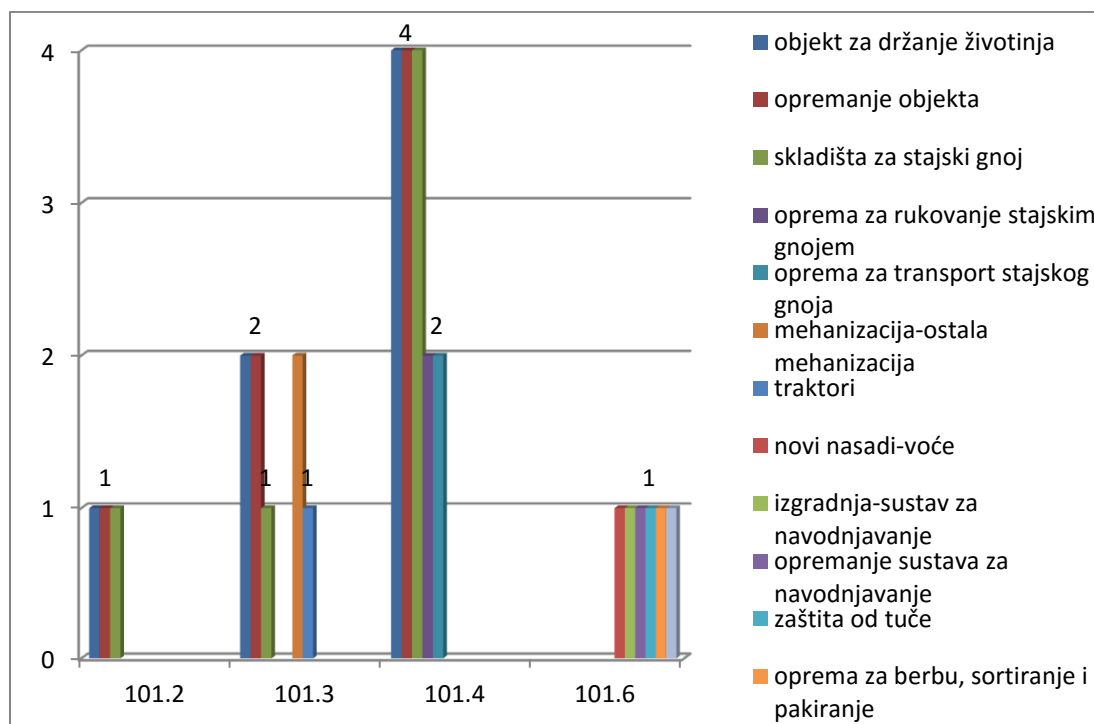
standardima, kao i izgradnja i/rekonstrukcija objekata za skladištenje stajskog gnoja te nabava mehanizacije za sektore govedarstva, svinjogojstva, peradarstva i mehanizacija za sektor mljekarstva, podizanje novih nasada, izgradnja sustava za navodnjavanje i obranu od tuče kao i nabavka opreme za berbu, pakiranje, sortiranje voća, izgradnja i opremanje objekta za proizvodnju gljiva te izgradnja plastenika/staklenika za sektor povrća kako je prikazano.

Tablica 18. Struktura provedbe mjere 101 po tipu ulaganja

Sektor	Tip ulaganja	2010 br.	2011 br.	2012 br.	2013 br.	2014 br.	Σ br.
101.1 mljekarstvo	Specijalizirana oprema za transport gnoja				1		1
	Nabavka mehanizacije- traktori				1		1
101.2 govedarstvo	Izgradnja i/ili rekonstrukcija objekta za držanje goveda		1				1
	Izgradnja i/ili rekonstrukcija skladišnih kapaciteta za stajski gnoj		1				1
	Opremanje objekta za držanje goveda i krava dojilja		1				1
101.3 svinjogojstvo	Izgradnja i/ili rekonstrukcija objekta za držanje svinja	2				1	3
	Izgradnja i/ili rekonstrukcija skladišnih kapaciteta za stajski gnoj	1					1
	Opremanje objekta za držanje svinja unutar farme	2				1	3
	Poljoprivredna mehanizacija-ostala mehanizacija i poljoprivredna oprema				2		2
	Poljoprivredna mehanizacija - traktori				1		1
101.4 peradarstvo	Izgradnja i/ili rekonstrukcija objekta za držanje peradi	2	1	1			4
	Izgradnja i/ili rekonstrukcija skladišnih kapaciteta za stajski gnoj	2	1	1			4
	Opremanje objekta za držanje peradi - sprječavanje širenja ptičjih bolesti	2	1	1			4
	Opremanje-posebna oprema za rukovanje i korištenje stajskog gnoja	2					2
	Specijalizirana oprema za transport gnoja	2					2
101.6 voće i povrće	Novo podizanje i/ili restrukturiranje i zamjena postojećih nasada-voće			1			1
	Izgradnja sustava za navodnjavanje-voće			1			1
	Ulaganje u specijaliziranu opremu za berbu, sortiranje i pakiranje-voće			1			1
	Ulaganje u sustav zaštite od tuče-voće			1	1		2
	Opremanje sustava za navodnjavanje-voće			1			1
	Ulaganje u izgradnju i/ili rekonstrukciju staklenika/plastenika za proizvodnju voća i povrća			1			1
	Ulaganje u izgradnju i/ili rekonstrukciju objekata za proizvodnju gljiva			1			1
Opremanje objekta za proizvodnju gljiva			1			1	
101.7 žitarice i uljarice	Izgradnja i/ili rekonstrukcija objekta za skladištenje i sušenje žitarica i uljarica				3		3
	Opremanje objekta za skladištenje i sušenje žitarica i uljarica				2		2
	Izgradnja postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na farmi				1		1
	Poljoprivredna mehanizacija-ostala mehanizacija i poljoprivredna oprema				5		5
	Poljoprivredna mehanizacija - traktori				4		4
n.s.	Poljoprivredna mehanizacija-ostala mehanizacija u poljoprivredna oprema					1	1
	Poljoprivredna mehanizacija-traktori					1	1

Izvor: Izvješće APPRRR; Pregled korisnika IPARD sredstava, ugovoreni projekti sa 8.04.2015.

Prema izvješću APPRRR Pregled korisnika IPARD sredstava, isplaćeni projekti od 8.travnja 2015. kao i Korisnici po županijama od 7. travnja 2015. godine u Brodsko-posavskoj županiji izvršene su isplate projekata (koji su ispunili svoje obveze prema APPRRR) zaključno sa IX. natječajem za mjeru 101, a koji je bio u 2013. godini te je time realiziran dio ugovorenih ulaganja. Struktura realiziranih ulaganja, prikazana je u grafu 5.

Graf 5. Realizirane investicije – isplaćeni projekti

Izvor: Izvješće APPRRR; Korisnici po županijama od 7.04.2015.; izrada autora

Realizirana su ulaganja iz sektora peradarstva, svinjogojstva, govedarstva za koje je izgrađeno i opremljeno 7 objekata za držanje životinja te 6 skladišta za stajski gnoj, za dva gospodarstva nabavljena oprema za rukovanje i transport stajskog gnoja kao i ostala nužna mehanizacija, dok je jedno gospodarstvo nabavilo traktor. U sektoru voća i povrća su realizirane investicije gdje je za sektor voća podignut novi nasad jabuka sa sustavom za navodnjavanje i zaštitom od tuče te nabavljena oprema za berbu, sortiranje i pakiranje, dok je za sektor povrća podignut platenik za proizvodnju rajčice.

4.2.2. PROVEDBA MJERE 103 – „Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribarskih proizvoda”

Kroz 10 natječaja, na području Brodsko-posavske županije ugovoren i isplaćen je svega jedan projekt ukupne vrijednosti ulaganja 12.624.103,00 kn za koji je ugovorena potpora u iznosu

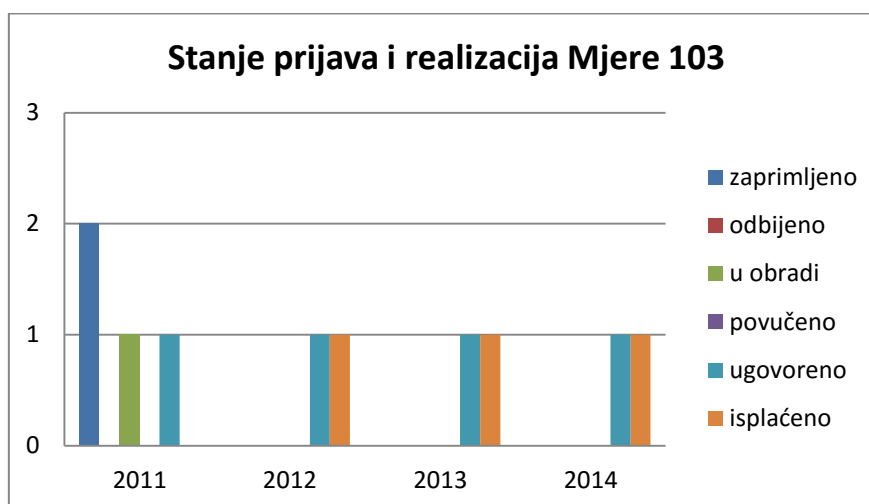
od 6.312.051,50 kn. Projekt je realiziran te je isplaćena potpora u iznosu od 6.094.789,04 kn. Projekt se odnosio na sektor prerade voća i povrća (103.4), ulaganje u opremanje objekta za preradu voća. Projekt je prijavljen na šesti javni poziv (četvrti od ukupno deset objavljenih za mjeru 103), a detaljan pregled provedbe i realizacije mjere 103, prikazan je u tablici 19.

Tablica 19. Provedba mjere 103 – ugovoreni i realizirani projekt u Brodsko-posavskoj županiji

Godina	Natječaj	Sektor	Tip ulaganja	Ugovoreni iznos ulaganja (KN)	Ugovoreni iznos potpore (KN)	Isplaćeni iznos potpore (KN)	Isplaćeno/ugovoreno (%)
2011	6	103.4	Ulaganje u opremanje objekta za preradu voća	12.624.103,00	6.312.051,50	6.094.785,04	96,56

Izvor: Izvješće APPRRR; Pregled korisnika IPARD sredstava_isplaćeni projekti od 8.04.2015.

Za razliku od mjere 101, za mjeru 103 i dostupan je podatak o uspješnosti realizacije mjere za područje Brodsko-posavske županije. Prema Godišnjem izvješću o provedbi IPARD programa za 2011. godinu (Annual report on the implementation of the IPARD programme in the Republic of Croatia, 2011) dan je podatak da su na mjeru 103 prijavljena ukupno 2 projekta, a kronologija je prikazana u grafu 6, Stanje prijava i realizacija Mjere 103 u Brodsko-posavskoj županiji.

Graf 6. Stanje prijava i realizacija Mjere 103

Izvor: Annual report on the implementation of the IPARD programme in the Republic of Croatia, 2011; Izrada autora

Iz grafa je razvidno da su u 2011. godini zaprimljene dvije prijave. Zbog relativno nejasne interpretacije u dostupnim godišnjim izvješćima o provedbi IPARD Programa, nije jasan status druge prijave, odnosno je li prijava odbačena, povučena, ugovorena ili je ugovor

prekinut radi nepravilnosti u provedbi. Također, na temelju dobivenih informacija od strane CTR-RA BPŽ d.o.o. koji je pripremao prijavu za jedini uspješno realizirani projekt te pratio korisnika tijekom provedbe, jasno je da se status prijava tijekom vremenskog perioda 2012.-2014. odnosi na isti projekt, što je u konačnici i potvrđeno Izvješćem APPRRR; Korisnici po županijama od 7. travnja 2015. godine.

4.2.3. PROVEDBA MJERE 202 – „Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja”

Na području Brodsko-posavske županije registrirana su i djeluju tri Lokalne Akcijske Grupe (LAG) koji pokrivaju cjelokupan prostor županije, izuzevši grad Slavonski Brod. Prednosti i važnost LEADER pristupa prepoznali su svi donositelji odluka na lokalnoj razini koji su daljnjim aktivnostima i inicijativama potaknuli lokalne dionike u osnivanje i udruživanje u LAG-ove. Tako danas na području Brodsko posavske županije djeluju tri LAG-a i to:

- **LAG Posavina**, registriran 15. ožujka 2011. godine. Osnovan je na inicijativu pet JLS s područja Brodsko-posavske županije, dok danas obuhvaća prostor od ukupno sedam JLS (šest općina Brodsko-posavske županije i jednu općinu Požeško-slavonske županije), nalazi se u središnjem dijelu županije, ukupne površine 759,49 km² sa 28.454 stanovnika.
- **LAG Zapadna Slavonija**, registriran 27. studenog 2012. godine Obuhvaća prostor deset JLS (devet općina i jedan grad), nalazi se na zapadnom dijelu županije, ukupne površine 839 km² sa 41.184 stanovnika.
- **LAG Slavonska ravnica**, registriran 27. rujna 2013. godine. Obuhvaća prostor jedanaest JLS i smješten je na istočnom dijelu županije na površini od 546,87 km² sa 32.463 stanovnika.

Kako u Republici Hrvatskoj, tako i u Brodsko-posavskoj županiji, registrirani LAG-ovi bili su u mogućnosti prijaviti provedbu svojih lokalnih strategija razvoja na mjeru 202 IPARD Programa. Za Mjeru 202 raspisana su ukupno dva natječaja u 2013. godini u prilično odmakloj fazi provedbe IPARD Programa. Prvi natječaj za mjeru 202 raspisan je u 18 pozivu (1. ožujka 2013. do 2. travnja 2013. godine) na kojem su prijavljena i odobrena dva (2), u tom periodu i jedina dva registrirana LAG-a s područja Brodsko-posavske županije (LAG Posavina i LAG Zapadna Slavonija).

Na drugi natječaj, raspisan u 19. pozivu (16. rujna 2013.-18. listopada 2013. godine), prijavljen je i tada „svježe“ registriran LAG Slavonska ravnica, koji nije polučio uspjeh prethodna dva LAG-a.

Iznos potpore za odobrene LAG-ove iznosio je 900.000,00 kn po LAG-u za provedbu lokalne razvojne strategije u periodu od dvije godine. Tako je na području Brodsko-posavske županije ugovorena vrijednost potpore u iznosu 1.800.000,00 kn za provedbu mjere 202 za ukupno 2 LAGa. Prema izvješću APPRRR Korisnici po županijama od 7. travnja 2015., za oba LAGa ukupno je isplaćeno 986.544,19 kn potpore, odnosno iskorišteno je 54,81 % ugovorenih sredstava što je prikazano u tablici 20. Tako je od ukupno 900.000,00 kn LAG Posavina iskoristio 62,32 % ugovorene potpore (560.870,25 kn) za provedbu Lokalne razvojne strategije, dok je LAG Zapadna Slavonija iskoristio 47,30 % ugovorenih sredstava, odnosno 425.673,94 kn.

Tablica 20. Provedba mjere 202 u Brodsko-posavskoj županiji

God.	R.BR. Natječaja	MJERA	LAG	Prijavljeno (BR)	Odbijeno (BR)	Ugovoreno (BR)	Ugovoreni iznos potpore (KN)	Isplaćeni iznos potpore (KN)	Iskorištenost (%)
2013	18	202	Zapadna Slavonija	2	0	2	900.000,00	425.673,94	47,30
			Posavina				900.000,00	560.870,25	62,32
	19	202	Slavonska ravnica	1	1	0	0,00	0,00	
Ukupno				3	1	2	1.800.000,00	986.544,19	54,81

Izvor: Izvješće APPRRR; Korisnici po županijama od 7.04.2015, izrada autora

4.2.4. PROVEDBA MJERE 301 – „Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture”

Od prosinca 2010. godine, kada je raspisan prvi natječaj za mjeru 301, jedinice lokalne samouprave imale su mogućnost kroz ukupno 3 poziva (dva tijekom 2011. i jedan tijekom 2012. godine) prijaviti i financirati projekte od iznimne važnosti za poboljšanje kvalitete života u ruralnom području, a koji su se odnosili na poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture. Kako je posljednji natječaj raspisan u drugom kvartalu 2013. (19. ožujka 2013. - 30. svibnja 2013. godine), poznati su rezultati odobravanja i ugovaranja kao i isplata ugovorenih projekata za mjeru 301. Od ukupno tri poziva, JLS Brodsko-posavske županije sudjelovale su na ukupno 2 poziva. Stanje prijava po godinama za Brodsko-posavsku županiju je prikazano u tablici 21.

Brodsko-posavska županija nije zabilježila značajne rezultate s obzirom da su prijavljena svega 3 projekta za ovu mjeru. Od ukupnog broja prijavljenih projekata jedan (1) projekt je odbijen, a dva (2) su projekta ugovorena i isplaćena. Od ukupno četiri prihvatljiva sektora, investicije oba projekta su se odnosile na izgradnju lokalnih nerazvrstanih cesta. Ukupna vrijednost ulaganja oba projekta kao i vrijednost potpore (s obzirom da je potpora u 100 %

iznosu vrijednosti ulaganja) iznosi 4.233.718,01 kn. Oba projekta su završena te je isplaćena potpora u iznosu od 4.031.628,40 kn (95 % od ugovorenog iznosa).

Tablica 21. Provedba mjere 301 u Brodsko-posavskoj županiji

Godina	Natječaj	Sektor	Broj Prijavljenih	Broj odbijenih	Broj ugovorenih	Ugovoreni iznos ulaganja (KN)	Ugovoreni iznos potpore (KN)	Broj plaćenih	Isplaćeni iznos potpore (KN)	Isplaćeno/ Ugovoreno (%)
2011	4	301.2	2	1	1	2.941.182,94	2.941.182,94	1	2.806.592,70	95
2012	13	301.2	1	0	1	1.282.535,07	1.282.535,07	1	1.225.035,70	96
Ukupno Mjera 301, sektor 301.2			3	1	2	4.223.718,01	4.223.718,01	2	4.031.628,40	95

Izvor: Izvješće APPRRR; Korisnici po županijama od 7.04.2015.

4.2.5. PROVEDBA MJERE 302 – „Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti”

Tijekom provedbe IPARD Programa, ukupno su raspisana četiri poziva za podnošenje prijava za mjeru 302, od kojih su dva poziva raspisana u 2011. i dva poziva u 2012. godini. Prvi natječaj raspisan je u studenom 2011. godine, a posljednji u prosincu 2012. godine.

Prema podacima navedenim u Godišnjem izvješću o provedbi IPARD Programa u Republici Hrvatskoj za 2013. godinu, u Brodsko-posavskoj županiji zabilježeno je ukupno šest (6) prijava za potporu u sklopu mjere 302. U navedenom izvješću kroz grafički prikaz dano je stanje prijava po županijama (broj ugovorenih, isplaćenih, raskinutih, odbijenih, povučenih prijava i sl.) zaključno sa 31. prosincem 2013. godine. Prema navedenim podacima, u Brodsko-posavskoj županiji od ukupno šest (6) zaprimljenih prijava jedna (1) prijava je bila u tijeku provedbe, dvije (2) prijave su bile odbijene, a tri (3) prijave su bile povučene. Podatci o vrijednosti ulaganja i vrijednosti potpore u godišnjem izvještaju nisu dani, kao niti sektori na koje su se prijave odnosile.

Pregledom dostupnih izvješća APPRRR; Korisnici po županijama od 7.travnja 2015., u Brodsko-posavskoj županiji u konačnici, prijavom na posljednji raspisani natječaj u 2012. godini, ugovoren je jedan projekt za mjeru 302. Provedba mjere 302 prikazana je u tablici 22. Ukupna vrijednosti ulaganja projekta iznosi 349.546,61kn za koji je ugovorena potpora u vrijednosti 174.773,30 kn za sektor usluga za ulaganje u opremanje postrojenja za korištenje obnovljivih izvora energije. Ugovoreni projekt još uvijek nije isplaćen.

Tablica 22. Provedba mjere 302 u Brodsko-posavskoj županiji

Natječaj	Mjera	Sektor	Broj ugovorenih	Ugovoreni iznos ulaganja (KN)	Ugovoreni iznos potpore (KN)	Broj plaćenih	Isplaćeni iznos potpore (KN)
15	302	302.6b	1	349.546,61	174.773,30	-	-

Izvor: Izvješće APPRRR; Korisnici po županijama od 7.04.2015.

4.3. Rezultati provedbe, horizontalna i vertikalna analiza uspješnosti Brodsko-posavske županije u primjeni IPARD Programa u periodu 2010. - 2014. godina

U Brodsko posavskoj županiji, u cijelom periodu provedbe IPARD Programa (2010.-2014.), kroz 13 od ukupno 21 objavljenog natječaja za četiri akreditirane mjere, ugovoreno je 27 projekata. Najuspješnija godina po broju projekata je 2013. u kojoj je ugovoreno ukupno jedanaest (11) projekata kroz 2 mjere (mjera 101 i mjera 202), dok su prema vrijednosti ugovorene potpore najuspješnije 2011. s ugovorenim vrijednosti potpore od 14.069.716,92 kn (za četiri ugovorena projekta) i 2013. godina s ugovorenim vrijednosti od 14.588.645,99 kn (za jedanaest projekata), tablica 23.

Tablica 23. Primjena IPARD Programa u Brodsko-posavskoj županiji

Godina	Natječaj	Mjera	Sektor	Ugovoreni (Br.)	Ugovoreni iznos ulaganja (KN)	Ugovoreni iznos potpore (KN)	Plaćeni (Br.)	Isplaćeni iznos potpore (KN)
2010	1	101	101.4		3.543.731,66	1.949.052,41		1.942.453,72
		101	101.4		3.699.317,68	2.034.624,72		2.013.408,36
		101	101.3		3.370.109,77	1.853.560,37		1.741.130,91
	2							
	3	101	101.3		1.801.866,83	900.933,41		811.189,85
	UKUPNO			4	12.415.025,94	6.738.170,91	4	6.508.182,84
2011	4	301	301.2		2.941.182,94	2.941.182,94		2.806.592,70
	5							
	6	103	103.4		12.624.103,00	6.312.051,50		6.094.785,04
	7							
	8	101	101.2		5.327.595,26	2.663.797,63		2.552.684,65
	9							
	10	101	101.4		3.913.972,45	2.152.684,85		2.106.809,55
	UKUPNO			4	24.806.853,65	14.069.716,92	4	13.560.871,94
2012	11	101	101.6		1.769.568,17	884.784,08		817.500,96
	12							
	13	301	301.2		1.282.535,07	1.282.535,07		1.225.035,70
	14	101	101.4		3.477.731,20	1.912.752,16		1.911.717,61
		101	101.6		6.765.300,00	3.382.650,00		
		101	101.6		6.010.836,48	3.305.960,06		3.305.960,06
	15	302	302.6b		349.546,61	174.773,30		
	UKUPNO			6	19.655.517,53	10.943.454,67	4	7.260.214,33
2013	16	101	101.1		1.008.826,40	504.413,20		
		101	101.3		1.072.622,00	536.311,00		536.311,00
		101	101.3		1.791.550,00	895.775,00		895.775,00
		101	101.7		589.148,38	294.574,19		
		101	101.7		1.091.434,00	545.717,00		
		101	101.6		900.196,93	495.108,31		
		101	101.7		4.819.795,18	2.409.897,59		
		101	101.7		6.695.639,40	3.347.819,70		
		101	101.7		6.834.600,00	3.759.030,00		
	17							
	18	202			900.000,00	900.000,00		425.673,94
	18	202			900.000,00	900.000,00		560.870,25
19								
	UKUPNO			11	26.603.812,29	14.588.645,99	4	2.418.630,19
2014	20							
	21	101			1.154.964,10	635.230,25		
		101	101.3		2.662.403,63	1.331.201,81		
	UKUPNO			2	3.817.367,73	1.966.432,06	0	
21				27	87.298.577,14	48.306.420,55	16	29.747.899,30

Izvor: Izvješće APPRRR; Korisnici po županijama od 7.04.2015, izrada autora.

Rezultati uspješnosti Brodsko-posavske županije u provedbi IPARD Programa prikazana je kroz horizontalnu i vertikalnu analizu ugovorenih projekata za razdoblje provedbe (2010.-2014. godina), a kojom su obuhvaćeni ugovoreni projekti po mjerama i godinama.

4.3.1. Horizontalna analiza provedbe IPARD Programa u Brodsko-posavskoj županiji

Horizontalna analiza omogućava uspoređivanje podataka kroz dulje vremensko razdoblje da bi se otkrile tendencije i dinamika promjena pojedinih financijskih pozicija (podataka).¹⁹

Horizontalnom analizom, u tablici 24, prikazana su kretanja ugovaranja IPARD Programa za sve mjere tijekom cijelog perioda provedbe IPARD Programa (2010.-2014.). Polazišna godina je 2010. kada je provedba IPARD Programa i službeno započela. Pozicija uzeta za usporedbu (indeks 100) su broj ugovorenih projekata, ukupna ugovorena vrijednost ulaganja i ugovorena vrijednost potpore kako bi se međusobnom usporedbom prethodne i tekuće godine pratio tijek/kretanje, odnosno stopa rasta ili pada broja i vrijednosti ugovorenih projekata po godinama. Iz tablice je razvidno da su najbolja kretanja zabilježena u 2011. (bez promjena kretanja u broju ugovorenih projekata, stopa rasta od 99,81 % u ukupnom iznosu ulaganja i stopa rasta u ugovorenom iznosu potpore 108,81 % u odnosu na 2010.) i 2013. godini (stopa rasta 83,33 % u broju ugovorenih projekata, stopa rasta od 35,35 % u ugovorenom iznosu ulaganja i stopa rasta od 33,31 % u ugovorenom iznosu potpore u odnosu na 2012. godinu). Razlog povoljnim kretanjima u 2011. može se pripisati početku provedbe mjere 301 iz koje je ugovoren jedan projekt kao i relativno visokoj vrijednosti ulaganja i ugovorenog iznosa potpore za mjeru 103, a dok su 2013. povoljna kretanja uzrokovana promjenom u prihvatljivosti ulaganja kojom je omogućena nabavka poljoprivredne mehanizacije (traktora). Najslabija kretanja zabilježena su u 2014. godini gdje je primjetna stopa pada u svim pozicijama u odnosu na 2013. godinu (-81,82 % u broju ugovorenih projekata, -85,65 % u iznosu ugovorenog ulaganja i -86,52 % u iznosu ugovorene potpore). Za razliku od prethodnih godina (osim 2010.) u 2014. javni pozivi raspisani su samo za mjere 101 i 103 i to svega dva poziva za obje mjere. Eventualni razlog slabije stope ugovaranja može se pripisati i tada novom nadolazećem programskom razdoblju i programiranju Programa ruralnog razvoja, te se može pretpostaviti da su potencijalni prijavitelji iščekivali završetak pripreme Mjera ruralnog razvoja u sklopu Programa za koje su prognozirani povoljniji uvjeti za prijavitelje.

¹⁹ Analiza financijskih izvještaja (str. 228)

Tablica 24. Horizontalna analiza ugovorenih projekata 2010. - 2014.

IPARD - sve mjere			
Godina	Broj ugovorenih	Ugovoreni iznos ulaganja	Ugovoreni iznos potpore
2010	4	12.415.026	6.738.171
2011	4	24.806.854	14.069.717
2011/2010	0,00 %	99,81 %	108,81 %
2012	6	19.655.518	10.943.455
2012/2011	50,00 %	-20,77 %	-22,22 %
2013	11	26.603.812	14.588.646
2013/2012	83,33 %	35,35 %	33,31 %
2014	2	3.817.368	1.966.432
2014/2013	-81,82 %	-85,65 %	-86,52 %
Ukupno:	27	87.298.577	48.306.421

Izvor: Izvješće APPRRR; Korisnici po županijama od 7.04.2015

S obzirom da je iz mjere 101 najviše ugovorenih projekata, horizontalnom analizom u tablici 25 prikazano je kretanje, odnosno trend ugovaranja za Mjeru 101. Za analizu su korištene iste pozicije kao i u prethodnoj tablici. Najpovoljnija kretanja zabilježena su u 2012. (stopa rasta od 100 % u broju ugovorenih projekata, stopa rasta od 95,03 % u ugovorenom iznosu ulaganja te stopa rasta od 96,95 % u ugovorenom iznosu potpore u odnosu na 2011. godinu) te u 2013. (stopa rasta od 125 % u broju ugovorenih projekata, stopa rasta od 37,62 % u ugovorenom iznosu ulaganja i stopa rasta od 34,81 % u ugovorenom iznosu potpore u odnosu na 2012. godinu). Negativna kretanja primjetna su u 2011. i 2014. godini.

Tablica 25. Mjera 101 - Horizontalna analiza ugovorenih projekata za razdoblje 2010. – 2014.

IPARD - mjera 101			
Godina	Broj ugovorenih	Ugovoreni iznos ulaganja	Ugovoreni iznos potpore
2010	4	12.415.025,94	6.738.170,91
2011	2	9.241.567,71	4.816.482,48
2011/2010	-50,00 %	-25,56 %	-28,52 %
2012	4	18.023.435,85	9.486.146,30
2012/2011	100,00 %	95,03 %	96,95 %
2013	9	24.803.812,29	12.788.645,99
2013/2012	125,00 %	37,62 %	34,81 %
2014	2	3.817.367,73	1.966.432,06
2014/2013	-77,78 %	-84,61 %	-84,62 %
Ukupno:	21	68.301.209,52	35.795.877,74

Izvor: Izvješće APPRRR; Korisnici po županijama 07.04.2015

S obzirom da je od ukupno ugovorenog broja projekata (27) najveći broj projekata (21) ugovoren za mjeru 101, kretanja i trendove za ostale mjere nije svrsishodno prikazati, osim kroz horizontalnu analizu ukupne provedbe IPARD Programa kako je gore i prikazano.

4.3.2. Vertikalna analiza provedbe IPARD Programa u Brodsko-posavskoj županiji

Vertikalna analiza, naziva se još i analiza strukture, služi za uspoređivanje podataka (pozicija), a pokazuje postotni udjel svake stavke (financijskog) izvješća u odnosu na odgovarajući zbroj. Iako se za uspoređivanje financijskih izvješća uspoređuju pozicije u jednoj godini, za praćenje strukture provedbe IPARD programa primijenjena je metoda vertikalne analize kako bi se prikazala kretanja među pozicijama (odnos ukupno ugovorenog iznosa potpore i ugovoren iznos potpore za svaku mjeru po godinama) tijekom ukupnog razdoblja provedbe IPARD Programa.

U tablici 26 prikazana je struktura ugovorene potpore po mjerama iz koje je razvidno da mjera 101 gotovo kroz čitav period provedbe (osim 2011. godine) bilježi najveći postotak ugovorene potpore. Kada promatramo zastupljenost i iskorištenost svih mjera, primjetno je da Brodsko-posavska županija nije ostvarila sjajne rezultate u ravnomjernom povlačenju dostupnih sredstava IPARD Programa iz svih mjera, naročito iz mjere 301 ako uzmemo u obzir da su svega dvije (2) od ukupno dvadeset i šest (26) JLS ostvarile potporu u sklopu ove mjere.

Tablica 26. Struktura provedbe IPARD Programa

Opis	Iznos potpore po godinama					Postotak od ukupno				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
IPARD mjere										
sve mjere	6.738.170,91	14.069.716,92	10.943.454,67	14.588.645,99	1.966.432,06	100%	100%	100%	100%	100%
101	6.738.170,91	4.816.482,48	9.486.146,30	12.788.645,99	1.966.432,06	100%	34%	87%	88%	100%
103		6.312.051,50					45%			
202				1.800.000,00					12%	
301		2.941.182,94	1.282.535,07				21%	12%		
302			174.773,30					2%		

Izvor: Izvješće APPRRR; Korisnici po županijama od 7.04.2015.

4.4. Uspješnost primjene SAPARD i IPARD Programa u Brodsko-posavskoj županiji

Tijekom devetogodišnje implementacije SAPARD i IPARD Programa (2006.-2014.) na području cijele RH ugovoreno je (i isplaćeno) ukupno 830 projekata ukupne vrijednosti 24.446.089,00 kn. U nastavku je prikazana analiza rezultata oba programa, odnosno uspješnost Brodsko-posavske županije (obujam i učinkovitost) uporabe fondova EU u poljoprivredi metodama usporedbe ukupno iskorištenih sredstava na razini RH, usporedbom s drugim županijama (najuspješnijim i u okruženju), te je dana analiza uspješnih i neuspješnih slučajeva.

Obradom konačnih rezultata, primjenom SWOT analize, kategorizirat će se situacije kao snage/prednosti ili slabosti/nedostatci (situacije i stvari koje se mogu kontrolirati) ili kao vanjske mogućnosti ili kao prijetnje (elementi koji se ne mogu kontrolirati, ali doprinose razvoju)²⁰. Uspoređivanje SWOT analizom odredit će se strateška pitanja, u ovom slučaju prijedlog unapređenja za povećanje apsorpcijskog kapaciteta županije.

4.4.1. Uspješnost primjene SAPARD Programa

U periodu od nepune tri godine od 26. srpnja 2006. do 21. veljače 2009. godine (odnosno krajnjeg roka za predaju prijave na natječaj 21. travnja 2009.) raspisana su ukupno četiri (4) natječaja za dodjelu potpore iz SAPARD programa. Tijekom trogodišnje implementacije SAPARD Programa potpisano je 49 ugovora s vrijednošću potpore od 151.145.382,26 kn ili oko 62 % raspoloživih sredstava, s prolaznošću oko 42 %.

Od ukupno ugovorenog broja projekata (49) u konačnici je isplaćena potpora za 37 projekata (19 za mjeru 1 i 18 za mjeru 2) u ukupnom iznosu 117.234.384,63 kn, ili oko 48 % raspoloživih sredstava. Od ukupno isplaćenog iznosa 76,37 % je isplaćeno za Mjeru 2 te 23,63 % za Mjeru 1.

U Brodsko-posavskoj županiji isplaćeno je 3.361.767,13 kn potpore za dva projekta, odnosno iskorišteno je svega 3 % od ukupno isplaćenog iznosa ukupno ugovorene potpore iz SAPARD Programa. Kada promatramo iskorištenost sredstava po mjerama, u Brodsko-posavsku županiju isplaćeno je 12,14 % od ukupno isplaćenog iznosa za Mjeru 1. Realizacija SAPARD Programa i udio iskorištenih sredstava u Brodsko-posavskoj županiji prikazani su u tablici 27, Ugovorena/isplaćena potpora - financijsko praćenje po mjerama.

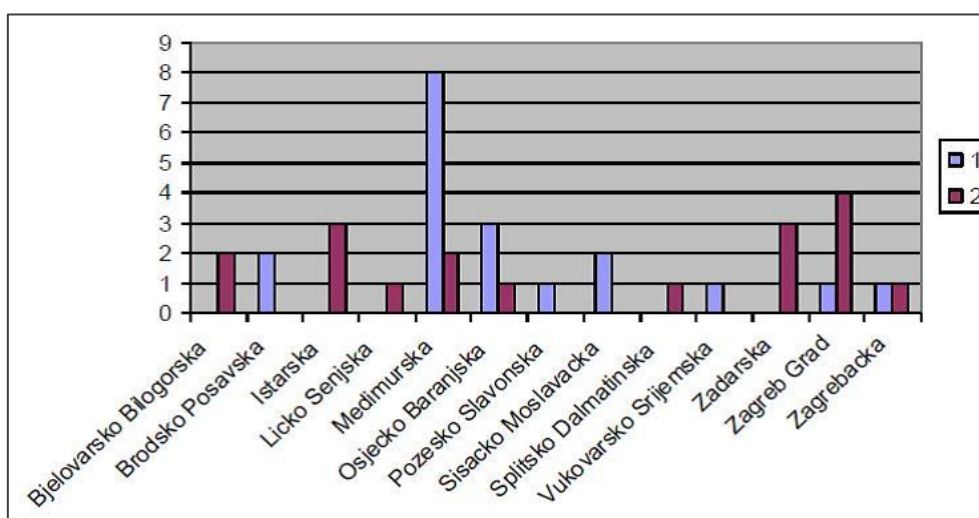
²⁰ Priručnik za gospodarski razvoj u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, str. 21 i 22.

Tablica 27. Ugovorena i isplaćena potpora - financijsko praćenje po mjerama

UGOVORENA SREDSTVA	Iznos (kn)	Iskorištenost (%)	Broj projekata
Ukupno alocirana sredstva	243.332.000,00		
Ukupno Ugovoreno m1+m2	124.371.178,58	51	37
Uk. Ugovorena potpora m1	28.146.087,50	22,63	19
Uk. Ugovorena potpora m2	96.225.091,08	77,37	18
Ukupno Ugovoreno BPŽ	3.361.767,13	3	2
m1 BPŽ	3.361.767,13	11,94	2
m2 BPŽ	0	0	0
ISPLAĆENA SREDSTVA	Iznos (kn)	Iskorištenost (%)	Broj projekata
Ukupno alocirana sredstva	243.332.000,00		
Ukupno isplaćena sredstva m1+m2	117.234.384,63	48	37
Uk. Isplaćeno M1	27.701.244,04	23,63	19
Uk. Isplaćeno M2	89.533.140,59	76,37	18
Ukupno isplaćeno BPŽ	3.361.767,13	3	2
m1 BPŽ	3.361.767,13	12,14	2
m2 BPŽ	0	0	0

Izvor: Godišnji i završni izvještaj o provedbi SAPARD programa za Republiku Hrvatsku (2006. – 2009.), dostupan na <http://www.mps.hr/ipard/default.aspx?id=301>

Od ukupnog broja ugovorenih i isplaćenih projekata (37), najveći broj projekata realiziran je na području Međimurske županije (10), Gradu Zagrebu (5) i Osječko-baranjskoj županiji (4). Općenito, realizacija SAPARD programa, odnosno raspodjela projekata po županijama u RH je nejednaka što je vidljivo iz grafa 7.

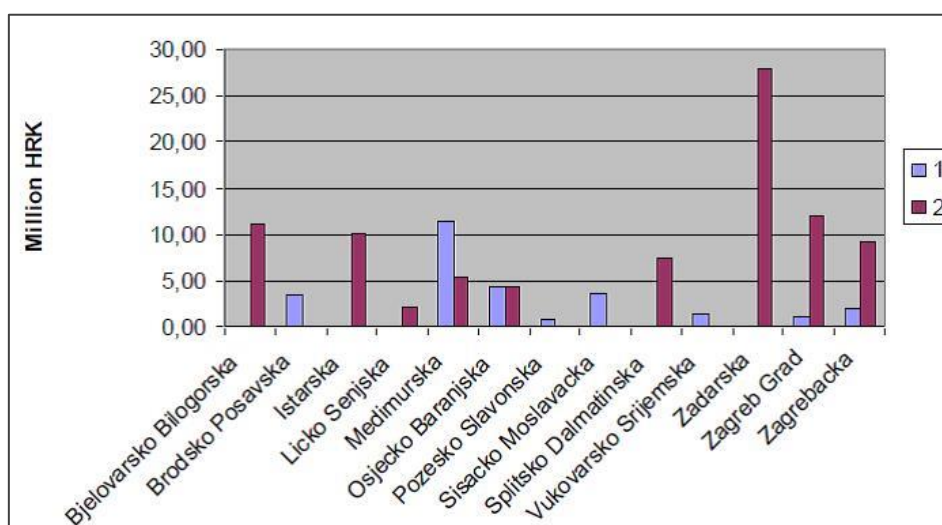

Graf 7. Ukupan broj isplaćenih projekata - mjere po županijama u RH.

Izvor: <http://www.mps.hr/ipard/UserDocsImages/dokumenti/SAPARD/FINAL%20AIR%20.pdf> (06/07/2014)

Jednaku realizaciju projekata (2) uz Brodsko-posavsku županiju imaju Bjelovarsko-bilogorska i Sisačko-moslavačka županija, dok je najmanji broj projekata (po 1 projekt) realiziran u Ličko-senjskoj, Požeško-slavonskoj, Vukovarsko-srijemskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji. U ukupno 8 županija nije realiziran niti jedan projekt.

Najviši iznosi potpore isplaćeni su u Zadarskoj (27,81 milion kn) i Međimurskoj županiji (16,81 milion kn) te Gradu Zagrebu (13,14 miliona kn), prikazano u grafu 8 ispod.

Graf 8. Ukupno isplaćene potpore – mjere po županijama

Izvor: <http://www.mps.hr/ipard/UserDocsImages/dokumenti/SAPARD/FINAL%20AIR%20.pdf> (6.07.2014.)

Iz grafa je razvidno da je vrijednost projekata financiranih kroz Mjeru 2 znatno veća u odnosu na vrijednost projekata iz Mjere 1. Razlog veće vrijednosti potpore projekata za Mjeru 2 je veća maksimalna vrijednost dostupnih sredstava u odnosu na Mjeru 1, kao i bolja pripremljenost sektora prerade za iskorištavanje dostupnih sredstava u odnosu na poljoprivredna gospodarstva.

Razlozi ovakvim rezultatima (na razini RH i BPŽ) mogu se pripisati sljedećim činjenicama:

- Za razliku od ostalih zemalja korisnica, u RH nisu bila dozvoljena ulaganja u mehanizaciju;
- Od RH su zahtijevana ispunjenja standarda koje druge zemlje korisnice nisu morale ispuniti (npr. baza referentnih cijena);
- Iznimno stroge procedure primijenjene u RH zbog nepravilnosti otkrivenih u primjeni SAPARD Programa u drugim zemljama;

- Preklapanje između nacionalnih i pretpristupnih fondova koje je otklonjeno u studenom 2009. godine (kapitalna ulaganja, samo u BPŽ iz baze CTR-RA BPŽ evidentirana su 54 prijavitelja u periodu 2006.-2009.);
- Sustav pripreme SAPARD projekata bio je iznimno kompliciran za male korisnike (OPG-e i obrte);
- Problem nedovoljno razvijene mreže kvalitetnih i dovoljno pripremljenih konzultanata, kao i neuključenost Savjetodavne službe u manje projekte namijenjene poljoprivrednicima (prolaznost projekata 42 %);
- Ograničavajući kapaciteti u IPARD planu koji su dodatno smanjili potencijalni broj korisnika.

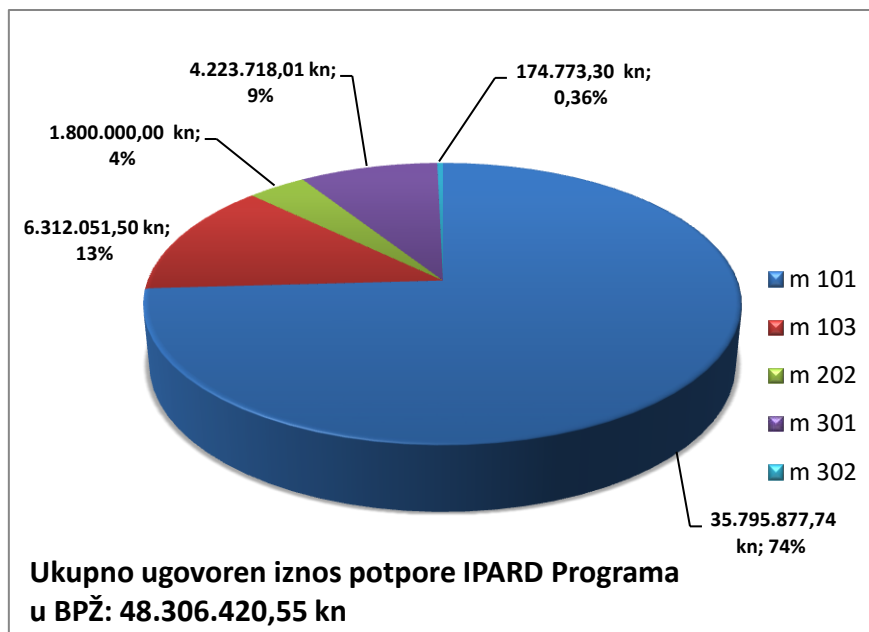
4.4.2. Uspješnost primjene IPARD Programa

Ugovaranje projekata kroz IPARD Program završilo je 31. prosinca 2014. godine. Ukupno je ugovoreno 793 projekata u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju za 95 % sredstava EU koja su bila na raspolaganju. Trenutno je isplaćeno oko 35 % raspoloživih EU sredstava za 375 završenih projekata (uključujući i mjeru 501), isplata sredstava je još uvijek u tijeku. Rok za isplatu svih završenih projekata ugovorenih kroz IPARD program je 31. prosinac 2016. godine, a preostale su još dvije godišnje financijske omotnice za isplatu projekata u 2015. i 2016. godini (oko 50 milijuna EUR). Može se očekivati da će na kraju provedbe IPARD programa ukupna financijska iskoristivost Republike Hrvatske biti na 70 %, što se može ocijeniti kao imponzantan broj obzirom da je prema podacima Europske komisije iskoristivost pretpristupnih fondova za ruralni razvoj 12 pretpristupnih zemalja bila oko 60 %.²¹

Realizacija IPARD Programa na području Brodsko-posavske županije je uspješnija za razliku od realizacije SAPARD Programa samo u pogledu korištenosti mjera, što dokazuje podatak da su ugovorene potpore za projekte iz svih dostupnih mjera. Za ukupno 27 projekata ugovorena je potpora u vrijednosti od 48.306.420,55 kn. Trenutno je isplaćena potpora za 16 projekata (59,26 %) u vrijednosti od 29.747.899,30 kn.

Od ukupno ugovorenog iznosa, najviša vrijednost potpore ugovorena je za mjeru 101 (35.795.877,74 kn), a struktura po mjerama za cijeli period provedbe IPARD Programa (sumarno) prikazana je u grafu 9.

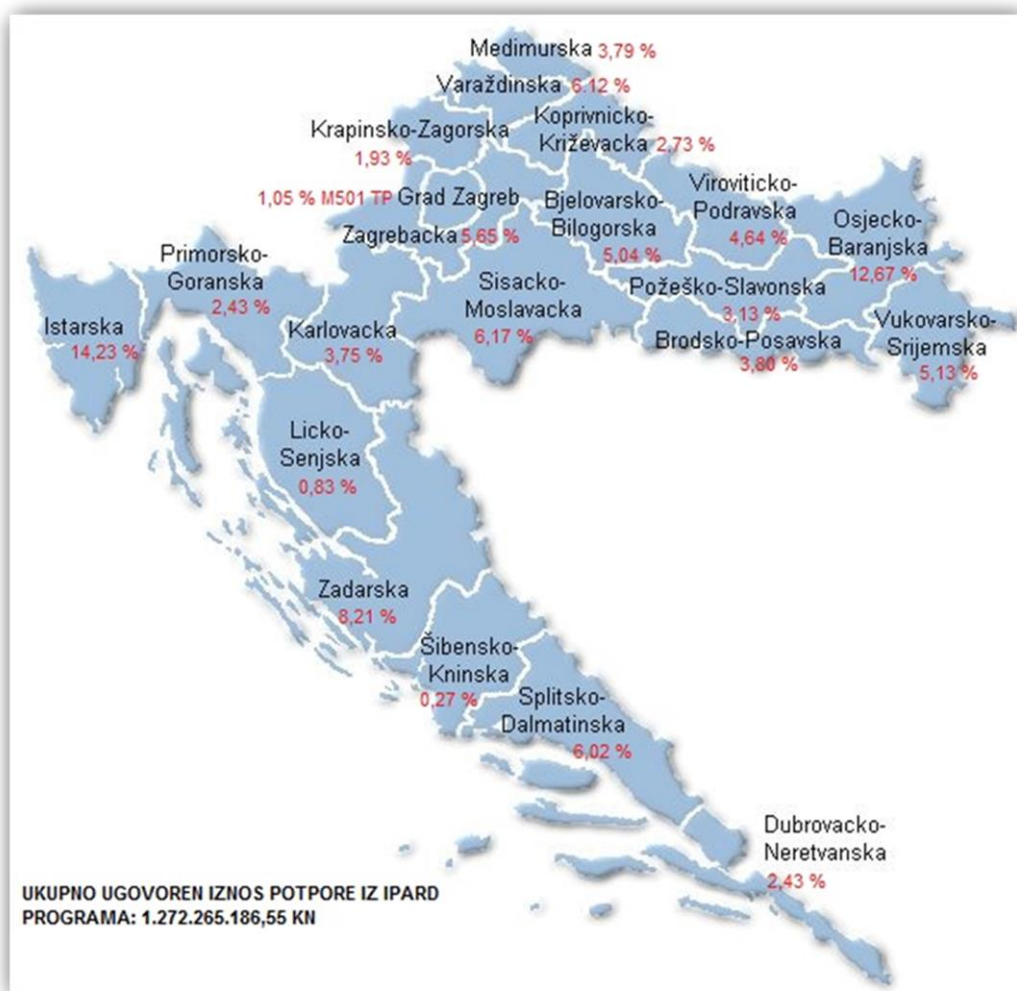
²¹ <http://www.apprrr.hr/ipard-rezime-%E2%80%93-ugovoreno-94-dostupnih-sredstava-a-do-sad-isplaceno-35-1253.aspx> (25.06.2015.)

Graf 9: Realizacija IPARD Programa u BPŽ - Struktura ugovorenih sredstava po mjerama

Izvor: izrada autora

Od ukupno ugovorenog iznosa sredstava iz IPARD Programa u Brodsko-posavskoj županiji ugovoreno je 3,80 %, što je u postotku realizacije za 0,80 % više u odnosu na realizaciju iz SAPARD Programa. Raspodjela ugovorenih sredstava po županijama prikazana je u slici 4. ispod.

Karta 1. Raspodjela ugovorenih IPARD sredstava po županijama

Izvor: izrada autora

Izuzmemo li grad Zagreb koji je najveći dio sredstava potpore ostvario u sklopu Mjere 501 (tehnička pomoć), Brodsko posavska županija je u sredini što se tiče iskorištenosti sredstva po udjelu ugovorene potpore, a iz prikazane slike je razvidno da najveći udio u ukupno ugovorenom iznosu imaju Istarska (14,23 %) i Osječko-baranjska (12,67 %) županija. Usporedno s županijama u okruženju, bolje rezultate od Brodsko-posavske županije (osim Osječko-baranjske) imaju Sisačko moslavačka (6,17 %) i Vukovarsko-srijemska (5,13 %) županija. Najslabije rezultate (na razini RH i u odnosu na BPŽ) ostvarila je Ličko-senjska županija (0,83 %), dok je Požeško-slavonska županija (3,13 %) ostvarila slabije rezultate od BPŽ uzimajući u obzir usporedbu s županijama u okruženju.

Pregled ukupno ugovorenog iznosa sredstava po županijama prikazan je u tablici 28 iz koje je razvidno da osim po ukupno ugovorenom iznosu, Istarska i Osječko-baranjska županija imaju i najveći broj ugovorenih projekata. Iz tablice je razvidno da su pojedine županije sa manjim

brojem projekata [Splitsko-dalmatinska (25), Bjelovarsko-bilogorska (25) te Zadarska (26)], ostvarile veći iznos potpore u odnosu na Brodsko-posavsku-županiju koja ima veći broj ugovorenih projekata (27).

Tablica 28. Ugovoreni projekti po županijama

ŽUPANIJA	Broj ugovorenih	Ugovoreni iznos ulaganja (kn)	Ugovoreni iznos potpore (kn)
UKUPNO SVE ŽUPANIJE		2.164.911.354,16	1.272.265.186,55
Istarska županija	137	291.981.092,18	181.011.059,51
Osječko-baranjska županija	99	282.873.827,54	161.230.276,87
Zadarska županija	26	178.597.521,39	104.451.142,37
Sisačko-moslavačka županija	34	137.201.329,29	78.550.323,97
Varaždinska županija	46	129.896.214,70	77.818.393,95
Splitsko-dalmatinska županija	25	136.846.489,08	76.596.581,64
Zagrebačka županija	43	124.768.676,90	71.837.436,10
Vukovarsko-srijemska županija	41	114.468.207,70	65.209.865,90
Bjelovarsko-bilogorska županija	25	111.061.488,60	64.106.639,76
Virovitičko-podravska županija	32	110.481.984,68	59.061.145,64
Brodsko-posavska županija	27	87.298.577,14	48.306.420,55
Međimurska županija	47	92.789.949,52	48.190.447,23
Karlovačka županija	31	80.273.985,70	47.687.667,12
Požeško-slavonska županija	17	59.935.567,93	39.808.487,50
Koprivničko-križevačka županija	34	62.367.299,49	34.758.468,55
Dubrovačko-neretvanska županija	13	36.905.822,21	30.951.604,61
Primorsko-goranska županija	30	41.555.661,37	30.853.240,76
Krapinsko-zagorska	12	43.514.104,79	24.534.832,44
Grad Zagreb - M 501 TP, 101, 103	63	23.496.924,85	13.297.159,19
Ličko-senjska županija	6	13.509.649,13	10.560.502,91
Šibensko-kninska županija	5	5.086.979,97	3.443.489,98

Izvor: Izvješće APPRRR; Korisnici po županijama 07.04.2015

Što se tiče strukture ugovorene potpore (raspodjela potpore po mjerama), u nastavku je prikazana raspodjela ugovorenog iznosa potpore po županijama, odnosno usporedba BPŽ s najuspješnijim županijama (Istarska i Osječko-baranjska županija) tablica 29. Promatramo li zastupljenost mjera u ukupno ugovorenom iznosu potpore, razvidan je neravnomjeran odnos i zastupljenost mjera u ukupno ugovorenim sredstvima. Veća ili manja zastupljenost pojedine mjere može se pripisati posebnostima i potrebama pojedinog područja na kojima se temelji daljnji razvoj (primarna poljoprivredna proizvodnja, prerada i trženje poljoprivrednih proizvoda, infrastruktura i dr.).

Tablica 29. Usporedba s najuspješnijim županijama

Mjere	BPŽ		Istarska		OBŽ	
	Ugovoreni iznos potpore	Broj projekata	Ugovoreni iznos potpore	Br projekata	Ugovoreni iznos potpore	Br projekata
101	35.795.877,74	21	4.323.154,54	4	77.596.791,67	66
103	6.312.051,50	1	53.570.733,38	10	45.559.200,11	10
202	1.800.000,00	2	2.700.000,00	3	2.700.000,00	3
301	4.223.718,01	2	67.340.158,82	25	32.505.345,03	14
302	174.773,30	1	52.511.580,27	95	2.868.940,06	6

Izvor: Izvješće APPRRR; Korisnici po županijama 07.04.2015, izrada autora

Promatramo li prosječnu vrijednost potpore po mjerama, razvidno je da su projekti u Brodsko-posavskoj županiji u odnosu na Istarsku i Osječko-baranjsku veće prosječne vrijednosti u sklopu mjere 101. kako je prikazano u tablici 30. Također, vidljiva je veća prosječna vrijednost u sklopu mjere 103 što ne predstavlja realan rezultat s obzirom da je na području Brodsko-posavske županije ugovoren i isplaćen svega jedan projekt u sklopu ove mjere.

Tablica 30. Usporedba s najuspješnijim županijama – prosječna vrijednost potpore

Mjere	Prosječna vrijednost potpore		
	BPŽ	Istarska	OBŽ
101	1.704.565,61 kn	1.080.788,64 kn	1.175.708,96 kn
103	6.312.051,50 kn	5.357.073,34 kn	4.555.920,01 kn
202	900.000,00 kn	900.000,00 kn	900.000,00 kn
301	2.111.859,01 kn	2.693.606,35 kn	2.321.810,36 kn
302	174.773,30 kn	552.753,48 kn	478.156,68 kn
Ukupno prosječna vrijednost potpore	1.789.126,69 kn	1.317.121,37 kn	1.628.588,66 kn

Izvor: Izvješće APPRRR; Korisnici po županijama 07.04.2015, izrada autora

Također, promatrajući prosječne vrijednosti projekata kao i broj realiziranih projekata u ove tri županije (najuspješnije i BPŽ) nameće se pitanje učinka provedbe IPARD programa, uzmemo li u obzir cjelokupnu gospodarsko-društvenu situaciju ne samo ove tri županije, nego svih županija, a ne promatrajući samo ukupan iznos potpore i broj ugovorenih projekata. Iskorištenost, a time i učinak mjere 302 na području Istarske županije je daleko veći s obzirom na razvijenost sektora turizma, nego na području neke od slavonskih županija pa i BPŽ, bez obzira na potencijale. Također, opće poznata je izvanredna organiziranost i podrška JRS poduzetnicima u poljoprivredi i agroturizmu kroz Fond za razvoj poljoprivrede i agroturizma koji je dostupan od 1995. godine, a kojem je cilj pružanje financijske pomoći poljoprivredi Istarske županije radi zaustavljanja negativnih trendova u svim segmentima primarne poljoprivredne proizvodnje te stavljanja u funkciju proizvodnje hrane svih raspoloživih resursa, poglavito poljoprivrednog zemljišta.

Isto tako, iskorištenost mjere 301, odnosno veća ugovorenost u Istarskoj županiji je razumljivija s obzirom na veća proračunska sredstva JLS i mogućnost financiranja vlastitim sredstvima ili bolja kreditna sposobnost za razliku JLS u Slavoniji (naročito JLS u BPŽ). Također, kao rezultat uspješnosti u provedbi mjere 301 JLS u Istarskoj županiji može se pripisati promišljenom strateškom planiranju i pravovremenoj pripremljenosti vezano za ishodaenje projektne dokumentacije i rješavanju imovinsko-pravnih odnosa.

4.3. Primjeri uspješnih i neuspješnih slučajeva primjene SAPARD i IPARD Programa

Analizom provedbe oba pretpristupna programa na području Brodsko-posavske županije, prepoznati su uspješni i neuspješni slučajevi (korisnici) primjene istih. Kao primjer uspješnog slučaja izdvojen je korisnik koji je prepoznao priliku u korištenju dostupnih fondova (oba programa) te osim unaprjeđenja vlastitog poslovanja, prenio iskustvo i otvorio mogućnosti članovima uže obitelji za razvoj poslovanja kroz korištenje fondova. Za primjer neuspješnih slučajeva, odabrani su prijavitelj koji nije imao uspjeha u ocjeni projekta, a nije iskoristio mogućnost ponovnog prijavljivanja. Također, kao neuspješan slučaj izdvojen je projekt gdje je nakon pozitivne odluke i ugovaranju projekta došlo do odustajanja od realizacije ugovorenog projekta.

4.3.1. Uspješan primjer peradarske farme Jozić

Realizacijom investicije iz SAPARD Programa u 2008. godini, Peradarska farma Jozić iz Slavenskog Kobaša u općini Oriovac, profilirala se kao jedna među tri najmodernije farme u Europi te kao najveći kooperant varaždinske tvrtke Koka d.d. s proizvodnjom od 72.000 pilića u turnusu.

U projekt tova pilića, uloženo je oko 2 milijuna kuna za koje je isplaćeno 920 tisuća kuna bespovratnih sredstava iz SAPARD Programa.

Farma je opremljena suvremenom kompjutoriziranom opremom koja regulira i prati uzgoj, a koji u prosjeku od pilića do tržišta traje oko 38 dana.

U svakom turnusu (ukupno pet turnusa na godinu) iz farme put Varaždina ode između 170 i 180 tona pilećeg mesa. Samo u 2010. godini su cjelokupnu proizvodnju od 750 tona, kao jedini proizvođač s izvoznim brojem, preko "Koke" izvezli u Srbiju.

Fotografija 1: Peradarska farma Jozić

Izvor: Arhiva CTR-RA BPŽ d.o.o.

Fotografija 2: Silos na peradarskoj farmi Jozić

Izvor: Arhiva CTR-RA BPŽ d.o.o.

Uspješnu realizaciju investicije kroz primjenu IPARD programa nastavio je i sin gospodina Jozić kojem je u studenom 2013. godine Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju izvršila isplatu na osnovi odobrenih sredstava iz IPARD programa, za završeno ulaganje u sklopu mjere 101 „Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva“.

Korisniku Obrt za poljoprivrednu proizvodnju FARMA JOZIC isplaćeno je 1.911.717,61 kn za ulaganje u izgradnju i opremanje objekta za držanje peradi te skladišnih kapaciteta za stajski gnoj. Ulaganjem se modernizirala proizvodnja na peradarskoj farmi koja se nalazi u Slavenskom Kobašu, Općini Oriovac u Brodsko posavskoj županiji. Pregled realiziranih investicija obitelji Jozić (oca i sina) prikazan je u tablici 31.

Tablica 31. Realizirane investicije obitelji Jozić

Program/ godina	prijavitelj	ulaganje	Ugovoreni iznos ulaganja (KN)	Ugovoreni iznos potpore (KN)	Isplaćeni iznos potpore (KN)
SAPARD 2006	Farma Jozić	izgradnja i opremanje objekta za uzgoj peradi	1.840.813,60	920.406,80	920.406,80
IPARD 2013	OBRT ZA POLJOPRIVREDNU PROIZVODNJU FARMA JOZIĆ,	a) Ulaganje u izgradnju i/ili u rekonstrukciju objekata za držanje peradi (tov pilića i uzgoj nesilica teških linija) unutar prostora farme; b) Ulaganje u izgradnju i/ili u rekonstrukciju skladišnih kapaciteta za stajski gnoj; a) Ulaganje u opremanje objekata za držanje peradi, uključujući opremu za sprječavanje širenja ptičjih bolesti unutar prostora farme;	3.477.731,20	1.912.752,16	1.911.717,61
UKUPNO SAPARD I IPARD			5.318.544,80	2.833.158,96	2.832.124,41

Izvor: izrada autora

4.3.2. Neuspješni slučajevi, odbijeni i odustali

Kao primjer neuspješnog slučaja odabran je projekt prijavljen na mjeru 301, a kojeg je prijavila općina Dragalić. Projekt je prijavljen na prvom natječaju u 2011. godini. Prijavljena investicija se odnosila na izgradnju nerazvrstane ceste i biciklističke staze u radnom području općine Dragalić.

Ukupna vrijednost investicije je procijenjena na 6.014.049,85 kn (prihvatljive i neprihvatljive stavke) za koji je tražena potpora u iznosu od 3.000.000,00 kn. Projekt je odbijen zbog dostave nepotpune dokumentacije i nekvalitetno izrađenog poslovnog plana. Prijavitelj je savjetovan od strane nesavjesnog ili neiskusnog konzultanta jer projekt nije ispunjavao osnovne preduvjete za prijavu na mjeru 301 jer, u prvom redu imovinsko-pravni odnosi nisu bili riješeni tj. JLS nije bila 100 % vlasnik na svim česticama.

Bez obzira što su za mjeru 301 bila raspisana još tri natječaja, projekt nije ponovno prijavljen te je iz tog razloga odabran kao neuspješan slučaj.

Također, kao neuspješan slučaj smatra se i projekt OPG-a Križanić za uzgoj gljiva. Projekt je 2012. godine prijavljen i odobren na natječaju za mjeru 101. Ulaganje se odnosilo na izgradnju i/ili rekonstrukciju objekata za proizvodnju gljiva i opremanje objekata za proizvodnju gljiva ukupne vrijednosti 6.765.300,00 kn za koji je ugovorena potpora u vrijednosti 3.382.650,00 kn. S obzirom da prijavitelj nije bio u mogućnosti zatvoriti financijsku konstrukciju, te nije bio voljan investiciju realizirati poštujući ugovorena pravila i procedure, odustao je od realizacije projekta.

4.3.3. SWOT analiza provedbe IPARD Programa u Brodsko-posavskoj županiji

SWOT analiza daje ocjenu snaga i slabosti te priliku i prijetnja bitnih za provedbu IPARD Programa u Brodsko-posavskoj županiji. Izrađena je na temelju analize provedbe IPARD programa u Brodsko-posavskoj županiji, a u procesu izrade poseban naglasak je stavljen upravo na ključne čimbenike koji su u provedbi Programa.

Tablica 32. SWOT analiza provedbe IPARD Programa u BPŽ

<p>Snage</p> <ul style="list-style-type: none"> - Postojanje kvalitetnih, iskusnih i uspješnih kapaciteta za pripremu i provedbu projekata - CTR RA BPŽ (100 % uspješnost u IPARD programu) - Veliki poljoprivredni potencijali - Značajna sredstva i ostvarena veća prosječna vrijednost potpore za primarnu proizvodnju, 21 od ukupno 27 ugovorenih projekata (M 101) - Ostvarena značajna sredstva za pripreme radnje za provedbu lokalnih razvojnih strategija (2/3 LAG-a uspješno provode M 202) 	<p>Slabosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nedovoljan broj stručnjaka za pripremu i provedbu projekata - Sustav pripreme kompliciran za male korisnike (OPGe i obrte) - Ograničenja u prihvatljivim ulaganjima (projekti za nabavu mehanizacije mogući tek od 2013) - Relativno restriktivan program – u početku, što je rezultiralo isključivanjem velikog broja potencijalnih prijavitelja - Dugotrajne procedure od prijave do isplate – uzrokuje otežano planiranje sredstava korisniku, Agenciji i Bankama - Nedovoljno iskorišteni veliki poljoprivredni potencijali BPŽ (privatni i javni sektor) - Nedovoljno iskorištena sredstva za ruralnu infrastrukturu zbog izostanka strateškog promišljanja i pravovremenog planiranja (neriješeni imovinsko-pravni odnosi, nepripremljenost projektne –infrastrukturne dokumentacije) (M 301) - Nепрепознавање прилика за остваривање боље повезаности пољопривреде и туризма (M 302) - Česte i brojne izmjene, čak 7 puta (čime je otežan postupak odobrenja prijava)
<p>Prilike (mogućnosti)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stjecanje i primjena stečenog znanja o funkcioniranju EU fondova (i za korisnike i za administraciju) za korištenje novog programa (Program Ruralnog Razvoja) - Izgradnja i jačanje kapaciteta (ljudskih resursa – ključnih aktera za uspješnu pripremu i provedbu projekata) na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini - Uvođenje reda i discipline u cijeli sektor - Značajna financijska pomoć sektoru poljoprivrede u vremenu gospodarske krize - Program ruralnog razvoja (značajno veći iznos sredstava ukupno i po korisniku, veliki raspon mjera, proširene mogućnosti ulaganja-naročito za ruralnu infrastrukturu, mogućnosti ulaganja nepoljoprivrednih djelatnosti i dr.) 	<p>Prijetnje</p> <ul style="list-style-type: none"> - Destimulirajuća stanje u poljoprivredi i gospodarska situacija - Nedostatni financijski i administrativni kapaciteti JLS/JRS - Neusklađeni i/ili preklapajući programi potpore koji se nude kroz različita tijela državne uprave, JRS i JLS - Nedovoljno razvijena mreža konzultanata i prisutnost nedovoljno stručnih i nesavjesnih konzultanata

Izvor: izrada autora

Kao ključne snaga je prepoznato Postojanje kvalitetnih, iskusnih i uspješnih kapaciteta za pripremu i provedbu projekata za razvoj poljoprivrede kao i veliki poljoprivredni potencijal, a koji su slabije realizirani zbog brojnih ograničenja – slabosti, poput nedostatka strateškog

promišljanja i planiranja te nedostatnih kapaciteta za veću i uspješniju apsorpciju dostupnih sredstava.

Kao ključna prilika provedbe IPARD Programa u BPŽ je prepoznata primjena stečenog znanja u korištenju Programa ruralnog razvoja, kao i sam Program ruralnog razvoja za čiju buduću provedbu kao prijetnje mogu ugroziti još uvijek nedostatni financijski kapaciteti potencijalnih korisnika, još uvijek prisutno destimulirajuće stanje u poljoprivredi kao i pojava nedovoljno stručnih konzultanata.

5. ZAKLJUČAK

Kako u Republici Hrvatskoj (48,2 %), tako i u Brodsko-posavskoj županiji (3 %), SAPARD Program je ostvario relativno slabu iskorištenost. Provedbu programa karakterizira relativno mala disperzija projekata uz visoke prosječne vrijednosti potpore po projektu i to 1.519.023,46 kn u Mjeri 1, odnosno 4.854.381,41 kn u Mjeri 2.

Na razini RH puno bolji rezultati ostvareni su u Mjeri 2, namijenjenoj gospodarskom sektoru (gotovo 70 % ugovorenost), dok u Brodsko-posavskoj županiji nije prijavljen niti jedan projekt u ovoj mjeri. Kroz mjeru 1, ugovorena i isplaćena su ukupno 2 projekta i to u prva dva natječaja za sektor peradarstva i svinjogojstva.

Iako relativno slabo iskorišten te unatoč brojnim nedostacima (navedeni u poglavlju 5, dio poglavlja 5.5.1.) SAPARD Program je bio dobra priprema za korištenje sredstava iz IPARD programa čiji privremeni rezultati uspješnosti mjereni postotkom ugovorenosti (95 %) daju naslutiti zavidan rezultat i u ukupnoj financijskoj iskoristivosti Republike Hrvatske (70 %).

Na području Brodsko posavske županije ugovorena je potpora za ukupno 27 projekata u vrijednosti potpore 48.306.420,55 kn. Najveći broj projekata (21) i najviša vrijednost potpore ugovoren je za mjeru 101 u iznosu 35.795.877,74 kn (74 % od ukupno ugovorenog iznosa), od kojih je najveći broj projekata ugovoren za sektor svinjogojstva i sektor žitarica i uljarica koji je najuspješniji i u ukupnoj vrijednosti ugovorene potpore (10.357.038,48 kn).

Najuspješnija godina po broju ugovorenih projekata (11) i po iznosu ugovorene potpore (14.588.645,99 kn) je 2013. godina, dok je najviša stopa rasta u ugovorenom iznosu potpore ostvarena u 2011. (108,81 %).

Rezultati usporedbe s najuspješnijim županijama (Istarska i Osječko-baranjska) pokazali su da je u Brodsko-posavskoj županiji ostvarena veća ukupna prosječna vrijednost potpore, kao i veća prosječna vrijednost potpore za mjeru 101. Isto tako, usporedba je pokazala poražavajuće rezultate za mjeru 301 za koju su ugovoreni i isplaćeni projekti za svega dvije od ukupno 26 JLS na području Brodsko-posavske županije. Kao ključni problem prepoznata je slaba financijska sposobnost kao i izostanak strateškog promišljanja i planiranja što je rezultiralo slaboj iskorištenosti dostupnih sredstava.

Kako Brodsko-posavska županija nema značajne prerađivačke kapacitete, slabi rezultati ostvareni su i za Mjeru 103, ugovoren je i isplaćen jedan projekt s vrijednosti potpore 6.312.051,50 kn.

Analizom oba programa, utvrđeno je da je u Brodsko-posavskoj županiji ugovoren gotovo isti postotak (cca. 3 %) od ukupno ugovorenog iznosa sredstava potpore za oba programa.

CTR-RA BPŽ se ističe kao kvalitetna, iskusna i stručna osnova za uspješnu pripremu i provedbu projekata (realizirano 60 % od ukupnog broja ugovorenih projekata u BPŽ), no primjetan je i nedostatak stručnih kapaciteta (u prosjeku zaposleno 3 djelatnika u pripremi i provedbi projekata) za povećanje apsorpcijskog kapaciteta županije u već dostupnim sredstvima kroz Program ruralnog razvoja.

Osim što je nužno razviti kvalitetnu mrežu konzultanata, svakako je nužno i prilagoditi cijene njihovih usluga kako bi i oni "mali" potencijalni korisnici imali pristup sredstvima.

Iako živimo u vremenu gdje su informacije dostupne u svim oblicima i svima (Internet, tiskani promotivni materijali, TV, radio, novine), još uvijek je potrebno temeljito raditi na suzbijanju predodžbe da su EU fondovi nešto nedostižno i neostvarivo za prosječnog korisnika, kao i informiranju o mogućnostima financiranja projekata iz fondova EU.

Isplatom svih ugovorenih projekata iz IPARD Programa te konačnim izvještajem o provedbi IPARD Programa biti će moguće utvrditi uspješnost Brodsko-posavske županije u primjeni prepristupnih fondova EU u poljoprivredi Brodsko-posavske županije.

6. POPIS LITERATURE

Tiskani izvori (studije, knjige, članci):

1. Županijska razvojna strategija Brodsko-posavske županije 2011. – 2013., Slavonski Brod, ožujak 2011.
2. Tolić, Snježana i suradnici (2013): Ruralni razvoj i ruralna ekonomija, Priručnik, I. izdanje, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Osijek, 2013.
3. Žager, Katarina i suradnici (2008): Analiza financijskih izvještaja, 2. prošireno izdanje, Masmedia, Zagreb, 2008.
4. Dusenbury, Pat; Markovčić Supek, Višnja; Hoover, Paul (2004): Priručnik za gospodarski razvoj u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, The Urban Institute Zagreb / Savez Udruga gradova i Udruga općina.
5. SAPARD – Vodič za korisnike, Hrvatski zavod za poljoprivrednu i savjetodavnu službu, Zagreb 2006.

Internet poveznice:

1. Baotić, Ivan (2011): Regionalna i kohezijska politika EU - Uloga pretpripravnih fondova EU u poljoprivredi i ruralnom razvoju Hrvatske, Financijski klub, Zagreb, <http://finance.hr/wp-content/uploads/2009/11/bi13012012.pdf>
2. Godišnji i završni izvještaj o provedbi SAPARD programa za Republiku Hrvatsku (2006-2009) (<http://www.mps.hr/ipard/default.aspx?id=301>)
3. Annual and Final Report on the Implementation of the SAPARD Programme in the Republic of Croatia (2006 – 2009), Zagreb, 2010.
4. <http://www.mps.hr/ipard/UserDocsImages/dokumenti/SAPARD/FINAL%20AIR%20.pdf> (06/07/2014)
5. Izvješće APPRRR; Korisnici po županijama_07.04.2015 (<http://www.apprrr.hr/ipard-31.aspx>)
6. Izvješće APPRRR; Pregled korisnika IPARD sredstava_ugovoreni projekti_08.04.2015. (<http://www.apprrr.hr/Download.ashx?FileID=c1b3fc80-9c52-45c5-8dbb-b3ab9a3b0cf5>)
7. Izvješće APPRRR; Pregled korisnika IPARD sredstava_isplaćeni projekti_08.04.2015.
8. <http://www.apprrr.hr/Download.ashx?FileID=0291f0e0-2b49-4106-8a2f-990d907add80>

9. Annual report on the implementation of the IPARD programme in the Republic of Croatia, 2011, <http://www.mps.hr/ipard/default.aspx?id=69>
10. Izvješće APPRRR; Korisnici po županijama_07.04.2015
(<http://www.apprrr.hr/Download.ashx?FileID=9edea7dd-683f-4cc5-8f50-2319e8468535>)
11. IPARD jučer / danas / sutra - Izvještaj iz sjene o provedbi programa IPARD u Hrvatskoj 2010.-2012. http://www.odraz.hr/media/151151/ipard_jds_web.pdf
12. Izvješće o gospodarstvu i izvješće o poljoprivredi (sjednica 8.7.2014.)
http://www.bpz.hr/dokumenti_3/zupanijska_skupstina/materijali_sa_sjednica/default.aspx)
13. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
(<http://www.apprrr.hr/ipard-31.asp>)
14. Strukturni i investicijski fondovi (<http://www.strukturnifondovi.hr/ipa-v>)
15. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
(<http://www.apprrr.hr/ipard-rezime-%E2%80%93ugovoreno-94-dostupnih-sredstava-a-do-sad-isplaceno-35-1253.aspx>)
16. Ex-post Evaluation of the SAPARD Programme in the Republic of Croatia (2006-2009) <http://www.mps.hr/ipard/default.aspx?id=228>
17. IPARD Evaluacija u tijeku 2012.-2014.; Izvješće o evaluaciji 2012.-2014.
<http://www.mps.hr/ipard/default.aspx?id=228>
18. <http://entereurope.hr/page.aspx?PageID=91>
19. http://ec.europa.eu/agriculture/cap-for-our-roots/documents/cap_infosheet_citizens_hr.pdf
20. http://ec.europa.eu/agriculture/cap-for-our-roots/cap-in-depth/index_hr.htm
21. <http://finance.hr/wp-content/uploads/2009/11/bi13012012.pdf>

7. SAŽETAK

Područje poljoprivrede u Europskoj uniji obuhvaćeno je brojnim regulativama, čija ispravna administrativna primjena je ključna za funkcioniranje Zajedničke poljoprivredne politike. Formalnim početkom hrvatskih priprema za buduće članstvo u Europskoj uniji smatra se zaključivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju 2001. godine, čime su prvi put uspostavljeni ugovorni gospodarski i politički odnosi između Republike Hrvatske i Europske unije. Sa statusom države kandidatkinje za članstvo u Europskoj uniji, Republici Hrvatskoj su se otvorile nove mogućnosti, a time i nove obveze, između ostalog, mogućnost korištenja pretpristupnih fondova kao pomoći u procesu prilagodbe. Republika Hrvatska je započela s korištenjem posebnog pretpristupnog programa za poljoprivredu i ruralni razvoj – SAPARD program, nakon što je 29. rujna 2006. godine Odlukom Europske komisije o prijenosu ovlasti uspostavljena SAPARD Agencija. SAPARD program se u Republici Hrvatskoj provodio do kraja 2009. godine, kojeg je potom zamijenio IPARD program (2010.-2014.). Oba programa su od velikog značaja za poljoprivredne proizvođače (poduzetnike) jer su uz pomoć njih omogućena sredstva bespovratne potpore za ulaganja u unapređenje proizvodnih procesa s ciljem povećanja konkurentnosti poljoprivrednog sektora, a jedinicama lokalne samouprave za unapređenje ruralne infrastrukture. U Republici Hrvatskoj iskorišteno 48,2 % predviđenih sredstava za provedbu SAPARD Programa. Realizacija SAPARD Programa je relativno slaba i prema pokazateljima ostvarenih rezultata za obje provedene mjere. Međutim, vrijednost programa SAPARD leži u postignućima u pogledu izgradnje pravne, administrativne i institucionalne sposobnosti, kao i uspostavi modela poljoprivrednih gospodarstava/poduzeća u skladu s EU standardima. Iz IPARD Programa nepovratno je izgubljena cjelokupna jednogodišnja alokacija zbog sporosti i nedovoljne pripremljenosti samo od novca za 2008. godinu. Ugovaranje projekata završilo je 31. prosinca 2014. godine, a isplata projekta još uvijek traje. Ukupno je ugovoreno 793 projekata za 95 % sredstava EU koja su bila na raspolaganju. Može se očekivati da će na kraju provedbe IPARD programa ukupna financijska iskoristivost Republike Hrvatske biti na 70%. Kako u Republici Hrvatskoj (48,2 %), tako i u Brodsko-posavskoj županiji (3 %), SAPARD Program je ostvario relativno slabu iskorištenost. Iako relativno slabo iskorišten te unatoč brojnim nedostacima SAPARD Program je bio dobra priprema za korištenje sredstava iz IPARD programa. Na području Brodsko posavske županije ugovorena je potpora za ukupno 27 projekata u vrijednosti potpore 48.306.420,55 kn. Analizom oba programa, utvrđeno je da je u Brodsko-posavskoj županiji ugovoren gotovo isti postotak (cca. 3 %) od ukupno ugovorenog iznosa sredstava potpore za oba programa.

8. SUMMARY

The agriculture in the European Union is covered with a number of regulations, which correct administrative application is crucial for the functioning of the Common Agricultural Policy. By signed conclusion of a Stabilisation and Association Agreement in 2001. formal beginning of Croatian preparation for membership in European Union began, and with that contracted economic and political relation between Croatia and European Union have been established. With the status of a candidate country for EU membership, new possibilities have opened up for Croatia, and thus the new obligations, among other, the possibility of using pre-accession funds to assist in the adjustment process. Croatia has started using a special pre-accession program for agriculture and rural development - SAPARD program with establishment of SAPARD Agency and transfer of power for management of Programme by the European Commission decision on 29 September 2006. SAPARD program was implemented until the end of 2009., after which was replaced by IPARD (2010.-2014). Both programs were of a great importance for agricultural producers (entrepreneurs), as both programmes provided grant support for investments in improvement of production processes in order to increase the competitiveness of the agricultural sector, and to local governments to improve rural infrastructure. Republic of Croatia had absorbed the 48.2 % of planned funds for the implementation of the SAPARD program. Realisation of SAPARD Programme is also relatively low according to performance indicators for both measures implemented. However, the value of the SAPARD program lies in the achievements in terms of building the legal, administrative and institutional capacity, and the establishment of model farms / businesses in line with EU standards. On the other hand, IPARD irretrievably lost entire annual allocation for the slow pace and lack of preparation only of money in 2008. Contracting within IPARD Programme ended 31st December 2014, and the payment of the project is still ongoing. A total of 793 projects were contracted for 95 % of available EU funds. It can be expected that upon completion of the IPARD, overall financial efficiency of the Croatian to be up to 70 %. In Croatia (48,2 %), as well as Brod Posavina County (3 %), the SAPARD program has achieved relatively poor utilization. Although relatively poorly used and despite the many shortcomings, SAPARD program was a good preparation for the use of IPARD Programme. In Brod Posavina County, a total of 27 projects were contracted with total grant value of 48,306,420.55 kn. With the analysis of both programs, it was found that in Brod Posavina County were contracted almost the same percentage (approx. 3 %) of the total contracted amount of support funds for both programs.

9. POPIS TABLICA

Tablica 1. Mjere SAPARD Program (11. str.)

Tablica 2. Realokacija SAPARD sredstava (EUR) (13.str.)

Tablica 3. Provedba SAPARD Programa u RH (13. str.)

Tablica 4. Očekivani i ostvareni rezultati SAPARD Programa – broj projekata (14. str.)

Tablica 5. Pregled prioriteta, ciljeva i mjera IPARD Programa (16. str.)

Tablica 6. Prihvatljivi sektori i izdaci za ulaganja za mjere 101, 103, 301 i 302. (18. str.)

Tablica 7. Podmjere, aktivnosti i prihvatljivi izdaci za Mjeru 202 (19. str.)

Tablica 8. Umanjenje obveze početno dodijeljenih sredstava (2008. - 2010.) (23. str.)

Tablica 9. Financijski plan - EU doprinos po godini (EUR) (23. str.)

Tablica 10. Rezultati provedbe IPARD Programa u Republici Hrvatskoj u razdoblju 2010. - 2014. (26. str.)

Tablica 11. Isplaćena sredstva po mjerama za period 2010. - 2014. (27. str.)

Tablica 12. Provedba IPARD Programa u Republici Hrvatskoj (28. str.)

Tablica 13. Pokazatelji ostvarenih rezultata IPARD Programa (29. str.)

Tablica 14. Broj poljoprivrednih subjekata BPŽ 2008. - 2013. (35. str.)

Tablica 15. Projekti koji su ostvarili potporu kroz Mjeru 1 u BPŽ (37. str.)

Tablica 16: Provedba mjere Mjera 101; 2010. - 2014 broj ugovorenih i isplaćenih projekata po godinama (u KN) (39. str.)

Tablica 17. Vrijednost potpore po sektorima i godinama (42. str.)

Tablica 18. Struktura provedbe mjere 101 po tipu ulaganja (43. str.)

Tablica 19. Provedba mjere 103 – ugovoreni i realizirani projekt u Brodsko-posavskoj županiji (45. str.)

Tablica 20. Provedba mjere 202 u Brodsko-posavskoj županiji (47. str.)

Tablica 21. Provedba mjere 301 u Brodsko-posavskoj županiji (48. str.)

Tablica 22. Provedba mjere 302 u Brodsko-posavskoj županiji (48. str.)

Tablica 23. Primjena IPARD Programa u Brodsko-posavskoj županiji (50. str.)

Tablica 24. Horizontalna analiza ugovorenih projekata za razdoblje 2010. - 2014. (52. str.)

Tablica 25. Mjera 101 - Horizontalna analiza ugovorenih projekata za razdoblje 2010. – 2014. (52. str.)

Tablica 26. Struktura provedbe IPARD Programa (53. str.)

Tablica 27. Ugovorena i isplaćena potpora - financijsko praćenje po mjerama (55. str.)

Tablica 28. Ugovoreni projekti po županijama (60. str.)

Tablica 29. Usporedba s najuspješnijim županijama (61. str.)

Tablica 30. Usporedba s najuspješnijim županijama – prosječna vrijednost potpore (61. str.)

Tablica 31. Realizirane investicije obitelji Jozić (64. str.)

Tablica 32. SWOT analiza provedbe IPARD Programa u BPŽ (66. str.)

10. POPIS GRAFIČKIH PRIKAZA

Graf 1: Financijska alokacija SAPARD sredstava po mjerama (12. str.)

Graf 2. Financijska alokacija IPARD sredstava po prioritetima za razdoblje 2007. – 2013. (20. str.)

Graf 3. Provedba Mjere 101 – broj projekata po sektorima i godinama (40. str.)

Graf 4. Mjera 101 – Vrijednost ukupne ugovorene potpore po sektorima (41. str.)

Graf 8. Ukupno isplaćene potpore – mjere po županijama (56. str.)

Graf 9. Realizacija IPARD Programa u BPŽ - Struktura ugovorenih sredstava po mjerama (58. str.)

Graf 5. Realizirane investicije – isplaćeni projekti (44. str.)

Graf 6. Stanje prijave i realizacija Mjere 103 (45. str.)

Graf 7. Ukupan broj isplaćenih projekata - mjere po županijama u RH. (55. str.)

11. POPIS SLIKA

Fotografija 1. Peradarska farma Jozić (63. str.)

Fotografija 2. Silos na peradarskoj farmi Jozić (63. str.)

12. POPIS KARTOGRAFSKIH PRIKAZA

Karta 1. Raspodjela ugovorenih IPARD sredstava po županijama (59. str.)

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište J. J. Strossmayera

Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Diplomski rad

Sveučilišni diplomski studij, smjer Agroekonomika

PRIMJENA PRETPRISTUPNIH FONDOVA EU U POLJOPRIVREDI BRODSKO-POSAVSKE

ŽUPANIJE

Mira Kovač

Sažetak: Područje poljoprivrede u Europskoj uniji obuhvaćeno je brojnim regulativama, čija ispravna administrativna primjena je ključna za funkcioniranje Zajedničke poljoprivredne politike. Sa statusom države kandidatkinje za članstvo u Europskoj uniji, Republici Hrvatskoj su se otvorile nove mogućnosti, a time i nove obveze, između ostalog, mogućnost korištenja pretpristupnih fondova kao pomoći u procesu prilagodbe. Republika Hrvatska je koristila poseban pretpristupni program za poljoprivredu i ruralni razvoj – SAPARD program od 29. rujna 2006. do kraja 2009. godine, nakon čega ga je zamijenio IPARD program (2010.-2014.). Oba programa su od velikog značaja za poljoprivredne proizvođače (poduzetnike) jer su uz pomoć njih omogućena sredstva bespovratne potpore za ulaganja u unapređenje proizvodnih procesa s ciljem povećanja konkurentnosti poljoprivrednog sektora, a jedinicama lokalne samouprave za unapređenje ruralne infrastrukture. U Republici Hrvatskoj iskorišteno 48,2 % predviđenih sredstava za provedbu SAPARD Programa, dok je iz IPARD Programa ugovoreno 793 projekata za 95 % sredstava EU koja su bila na raspolaganju. SAPARD Program je bio dobra priprema za korištenje sredstava iz IPARD programa. Analizom oba programa, utvrđeno je da je u Brodsko-posavskoj županiji ugovoren gotovo isti postotak (cca. 3 %) od ukupno ugovorenog iznosa sredstava potpore za oba programa.

Rad je izrađen pri: Poljoprivredni fakultet u Osijeku Mentor:

Mentor: Prof. dr. sc. Ivan Štefanić

Broj stranica: 73

Broj grafičkih prikaza: 9

Broj slika i karti: 3

Broj tablica: 32

Broj literaturnih navoda: 6

Jezik izvornika: hrvatski

Ključne riječi: Europska unija, Zajednička poljoprivredna politika, SAPARD Program, IPARD Program, Ukupna vrijednost ulaganja, Iznos potpore, Apsorpcijski kapacitet, Republika Hrvatska, Brodsko-posavska županija.

Datum obrane: 8.12.2015.

Stručno povjerenstvo za obranu:

1. Prof. dr. sc. Krunoslav Zmaić, predsjednik
2. Prof. dr. sc. Ivan Štefanić, mentor
3. Prof. dr. sc. Igor Kralik, član

Rad je pohranjen u: Knjižnici Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Kralja Petra Svačića 1d.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Agriculture University

Graduate thesis

Graduate Studies, course Agro-economics

IMPLEMENTATION OF EU PRE-ACCESSION FUNDS IN AGRICULTURE IN BROD POSAVINA COUNTY

Mira Kovač

Abstract: The agriculture in the European Union is covered with a number of regulations, which correct administrative application is crucial for the functioning of the Common Agricultural Policy. With the status of candidate country for EU membership, new possibilities have opened up for Croatia, and thus the new obligations, among other, the possibility of using pre-accession funds to assist in the adjustment process. In Croatia Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development - SAPARD programme was used since 29 September 2006 until the end of 2009, after which SAPARD Programme was replaced by IPARD Programme (2010. - 2014.). Both programs were of a great importance for agricultural producers (entrepreneurs), as both programmes provided grant support for investments in improvement of production processes in order to increase the competitiveness of the agricultural sector, and to local governments to improve rural infrastructure. Republic of Croatia had absorbed the 48.2 % of planned funds for the implementation of the SAPARD program, while within the IPARD Programme 793 projects were contracted for 95 % of available EU funds. SAPARD programme was a good preparation and practise for the use of IPARD Programme. The analysis of both programs shows that Brod Posavina contracted almost the same percentage (approx. 3%) of the total contracted amount of support funds for both programmes.

Mentor: Prof. dr. sc. Ivan Štefanić

Number of pages: 73

Number of figures and maps: 3

Number of tables: 32

Number of references: 6

Original in: Croatian

Key words: European Union, Common Agricultural Policy, SAPARD programme, IPARD programme, total value of the investment, amount paid support, absorption capacity, Croatia, Brod Posavina County

Thesis defended on date: 8.12.2015.

Reviewers:

1. Prof. dr. sc. Krunoslav Zmaić, president
2. Prof. dr. sc. Ivan Štefanić, mentor
3. Prof. dr. sc. Igor Kralik, member

Thesis deposited at: Library, Faculty of Agriculture in Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Kralja Petra Svačića 1d.